

CONSIDERAȚII REFERITOARE LA ALEGERILE LOCALE DIN SPAȚIUL ROMÂNESC DUPĂ CĂDEREA REGIMULUI COMUNIST

CONSIDERATION RELATED TO THE LOCAL ELECTIONS IN THE ROMANIAN SPACE AFTER THE FALL OF THE COMMUNIST REGIME

DOI: 10.5281/zenodo.14713970

UDC: 324(100.87/478)

Ionel BOAMFĂ

Facultatea de Geografie și Geologie
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
E-mail: ionel_boamfa@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0002-3858-3286

Rezumat: *Articolul scoate în evidență repartiția în timp și spațiu a unor variabile politico-electorale la nivel local în spațiul românesc. Este vorba despre prezența la vot a alegătorilor și opțiunile politice ale acestora la alegerile locale din perioada postcomunistă în România și R. Moldova. Pentru comparabilitatea datelor, rezultatele electorale au fost recalulate pe intervale egale, de câte 5 ani, numite „cincinale electorale”, începând cu intervalul 1991-1995, până la ultimul, 2021-2025 (incomplet). Evoluția acestor variabile arată multe similarități cu alte tipuri de alegeri (mai ales cu cele legislative din aceeași perioadă). Datele au fost prelucrate și analizate atât la nivel comunal, cât și la cel județean.*

Cuvinte cheie: *alegeri locale, spațiul românesc, România, R. Moldova, „cincinal electoral”*

Abstract: *The article highlights the distribution in time and space of some political-electoral variables at the local level in the Romanian space. It is about the voter turnout and their political options in local elections in the post-communist period in Romania and the Republic of Moldova. For the comparability of the data, the electoral results were recalculated in equal intervals of 5 years, called „electoral quinquennials”, starting with the interval 1991-1995, until the last, 2021-2025 (incomplete). The evolution of these variables shows many similarities with other types of elections (especially with legislative ones from the same period). The data were processed and analyzed at both the communal and county levels.*

Key words: *local elections, Romanian space, Romania, R. of Moldova, „electoral quinquennials”*

Introducere

Ne propunem să evidențiem distribuția crono-spațială a unor variabile electorale, la nivel comunal, pentru spațiul românesc, după căderea

regimului comunist. Deși intenția noastră era să acoperim întregul spațiu românesc (circumscriș teritoriului care a aparținut, fie și pentru puțin timp, României, din/după 1918), a trebuit să ne limităm, din motive obiective (date absente/insuficiente sau/și informații statistico-electorale neconcludente) doar la ceea ce se referă la România și la R. Moldova (iar în acest caz, doar pentru unitățile administrative rămase sub jurisdicția autorităților de la Chișinău).

Datele electorale pentru România acoperă toate alegerile locale din intervalul 1992-2024, iar pentru R. Moldova – pentru anii 1995-2023. Pentru comparabilitatea datelor, am optat atât pentru însumarea informațiilor pe familii politice, cât și pentru reprezentarea lor la nivel de „cincinale electorale”, începând cu intervalul 1991-1995, până la perioada 2021-2025. Am luat această decizie atât deoarece formațiunile politice participante la alegeri diferă pe un mal sau pe celălalt al Prutului, cât și pentru că data desfășurării fiecărui scrutin este diferită de la țară la țară.

Reprezentarea cartografică a adatelor electorale s-a realizat la nivel comunal, având ca bază un fond de hartă al spațiului românesc cuprinzând unitățile administrative de acest nivel situate pe ambele maluri ale Prutului. Ținând cont de faptul că decupajul administrativ a suferit numeroase modificări în ultimele (mai bine de) trei decenii, am fost nevoiți să recalculăm toate datele la acest nivel, în primul rând, pentru comparabilitatea între ele a rezultatelor electorale. De asemenea, datele agregate, la nivel județean se referă la decupajul județean interbelic, care se suprapune cel mai bine peste limitele regiunilor istorico-geografice. De asemenea, utilizarea decupajului județean interbelic permite comparabilitatea datelor postcomuniste de la alegerile locale cu cele de la alte tipuri de scruturi și/sau din alte perioade istorice.

Metodologia cercetării

De fapt, aceasta a constituit una dintre problemele întâmpinate în documentarea noastră și în prelucrarea ulterioară a datelor inventariate. O alta, care s-a dovedit, practic, insurmontabilă, se leagă de inexistența unei mari părți a datelor electorale, pentru (foste) teritorii românești aflate, azi, în Bulgaria, Ungaria, Ucraina sau aparținând R. Moldova, dar aflate sub „jurisdicția” autoproclamatei „republici moldovenești nistrene”.

O altă dificultate, depășită, în cele din urmă, dar cu unele semne de întrebare, se leagă de apartenența unora dintre formațiunile politice la una sau alta dintre familiile politice. În unele cazuri, nu puține, a existat

o diferență serioasă între apartenența (declarativă) și atitudinea (reală) a acestor grupări politice. Astfel, deși, teoretic, formațiunile agrariene – prezente în primii ani de democrație în ambele state – s-au declarat de orientare „agrariană/țăărănească”, în realitate au susținut formațiuni (post)comuniste – FSN/FDSN/PDSR/PSD, în România, respectiv PCRM, în R. Moldova – în cadrul cărora au și fost integrate ulterior¹. Din acest motiv, chiar dacă în tabelele noastre cu date am separat, inițial, aceste formațiuni, datele electorale au fost însumate la formațiunile cu care au colaborat frecvent – social-democrați în România, extrema-stângă în R. Moldova. Notăm, pe de altă parte, dificultățile de încadrare a altor formațiuni, precum PUR/PC/PPU, declarat ba „social-liberal”, ba „conservator”, ba „umanist”, dar colaborând, cel mai adesea, tot cu social-democrații (motiv pentru care i-am inclus aici), dar și schimbarea familiei politice, de pildă, de către PNL, care, de la familia liberală, a trecut, din 2014, prin fuziunea cu fostul PDL, la cea populară/creștin-democrată. Facem precizarea că am ținut cont, întotdeauna, de rezultatele alegerilor pentru consiliile locale. Datele la care s-au desfășurat aceste consultări electorale (primul tur), sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 1: Datele de desfășurare a alegerilor locale

Nr. crt.	România	R. Moldova
1	9 februarie 1992	16 aprilie 1995
2	2 iunie 1996	23 mai 1999
3	4 iunie 2000	25 mai 2003
4	6 iunie 2004	3 iunie 2007
5	1 iunie 2008	5 iunie 2011
6	10 iunie 2012	14 iunie 2015
7	5 iunie 2016	20 octombrie 2019
8	27 septembrie 2020	5 noiembrie 2023
9	9 iunie 2024	

Sursa: Biroul Electoral Central, Comisia Electorală Centrală.

¹ Opțiunea ne-a fost înlesnită chiar de titulatura alianțelor în care au activat respectivele partide. Astfel, la alegerile locale din 1999, comuniștii, agrarienii și socialiștii au candidat împreună în cadrul BCAS = Blocul Comuniștilor, Agrarienilor și Socialiștilor. Titulatura este aproape identică cu cea a alianței ce a candidat recent, Blocul Comuniștilor și Socialiștilor (BCS), constituit din PCRM (care i-a preluat și pe foștii agrarieni) și PSRM..

Astfel, se observă un „decalaj” de 3 ani al scrutinurilor din R. Moldova, față de cele din România, care s-a menținut neschimbat. De asemenea, primele consultări electorale postcomuniste de acest tip au avut loc, în ambele state, la (aproximativ) 5 ani¹ după ultimele asemenea alegeri din perioada comunistă (în 1987, în România și în 1990, în fosta R.S.S. Moldovenească). La fel, după ce primele alegeri postcomuniste s-au desfășurat în prima parte a anului (în februarie 1992, în România și în aprilie 1995, în R. Moldova), s-a constatat o „translare” spre jumătatea anului (în mai-iunie, în majoritatea cazurilor), cu o „translare” chiar spre toamnă (temporară, în România, în 2020, urmare a pandemiei, dar cu continuitate, la est de Prut, din 2019). De asemenea, constatăm că alegerile s-au desfășurat cu regularitate la (cel puțin) 4 ani, ca interval inter-electoral.

Referitor la partidele politice participante, nu am ținut cont, pe de altă parte, de formațiunile care au obținut scoruri modeste (și, în general, nu au avut deloc reprezentare parlamentară), cu câteva excepții. Astfel, deși în R. Moldova, pragul electoral la alegerile legislative este de 6%, am coborât „ștacheta” până la 3%², iar în România, unde pragul a fost fixat, de la alegerile din anul 2000, la 5%, am coborât până la 1%, iar în cazul unor formațiuni ale minorităților – FDGR, Partida Romilor, disidențe maghiare la UDMR – sau cu caracter regionalist – Partidul Renașterii Județelor Abuziv Desființate, Partidul Moldovenilor din România, Partidul Împreună pentru Moldova, etc, chiar și sub această limită. Aceasta a făcut ca, ținând cont și de dimensiunile demografice diferite ale celor două state, dar și de diversitatea politico-electorală mai mare existentă în România, să apară o mare „paletă” de formațiuni incluse în analiză la vest de Prut și un spectru politic ceva mai limitat, la est de acest râu.

Ținând cont de aceste considerente, am diferențiat următoarele familii politice: extrema-stângă (cuprinzând formațiuni comuniste sau similare, inclusiv PSRM, desprins din PCRM), social-democrați, ecologiști, liberali (incluzând și formațiuni declarate „de centru”), conservatori/populari/creștin-democrați, minorități și regionaliști, extrema-dreaptă (ce include formațiuni naționaliste, neo-fasciste, neo-legionare sau similare lor), candidați independenți și alte formațiuni. Ca urmare, dacă în România au apărut, continuu, aproape toate familiile politice (după 2000 a dispărut extrema stângă, deoarece nici o formațiune de acest tip nu a mai

---

¹ În România, ultimul scrutin comunist a coincis cu revolta muncitorilor brașoveni, din noiembrie 1987.

² Prag la care a coborât, la ultimele scrutinuri, chiar și Partidul Comuniștilor din Republica Moldova.

ajuns nici măcar la 1% din voturile valabil exprimate), în R. Moldova formațiunile ecologiste au înregistrat, continuu, scoruri extrem de modeste și nu am consemnat partide de extremă dreaptă și/sau ale minorităților³. Diferențierea între spectrele politice din cele două state se observă și în tabelul de mai jos, care cuprinde numărul de formațiuni politice (fără candidații independenți) de la vest, respectiv, de la est de Prut. În România am trecut, între paranteze, doar numărul de partide care au obținut cel puțin 3% din voturile valabil exprimate.

Tabelul 2: Numărul de formațiuni politice pe state la fiecare scrutin

Nr. scrutin	An scrutin (Ro/RM)	România	R. Moldova
1	1992/1995	13 (6)	5
2	1996/1999	15 (8)	7
3	2000/2003	19 (11)	5
4	2004/2007	12 (6)	8
5	2008/2011	12 (7)	4
6	2012/2015	14 (6)	7
7	2016/2019	20 (6)	7
8	2020/2023	18 (7)	9
9	2024/...	21 (5)	

Sursa: Biroul Electoral Central, Comisia Electorală Centrală, calcule personale.

Se observă astfel că, deși numărul formațiunilor politice din România incluse în analiză este mai mare, din/după 2012 apare un fenomen invers: dacă n-am fi inclus un număr însemnat de partide, mai ales de formațiuni regionaliste și/sau ale minorităților (care au obținut și doar câteva mii de voturi fiecare), numărul de partide devine mai mare la est de Prut. Pe de altă parte, dacă în România, după anul 2000, numărul de partide cu ponderi de peste 3% din voturile valabil exprimate a scăzut, menținându-se la 5-7, în R. Moldova, de la doar 4-5, în general, fie înainte de 2007, fie anterior scrutinului din 2015, se remarcă o tendință de creștere a numărului de partide care trec de acest procent, la 7 și chiar la 9, la consultarea electorală din noiembrie 2023. Totuși, fragmentarea voturilor nu atinge maximul din România, unde, dacă luăm în calcul doar

³ De regulă, minoritățile mai importante – în special rușii și găgăuzii, uneori și ucrainenii sau bulgarii – au susținut formațiuni de extrema stângă (mai ales PCRM și/sau PSRM) sau candidați independenți.

partidele cu cel puțin 3 procente din voturile valabil exprimate, în anul 2000 au fost 11 asemenea grupări, iar dacă ținem cont și de celelalte formațiuni incluse, avem cel puțin 12 (în 2004-2008) și maxim 21 – la ultimele alegeri, din iunie 2024¹.

Pentru realizarea demersului nostru am utilizat două categorii de metode: metodele de colectare (sursele) și metodele de analiză și interpretare. Ca surse de unde au fost inventariate am folosit informațiile furnizate de organismele electorale de la București și Chișinău, respectiv – de Autoritatea Electorală Permanentă și/sau Biroul Electoral Central, pentru România, respectiv Comisia Electorală Centrală, pentru R. Moldova. Pentru analiza și interpretarea datelor am utilizat metodele statistică, cartografică și geografică.

După introducerea datelor electorale în calculator, a urmat prelucrarea acestora, prin însumarea rezultatelor fiecărei formațiuni pe familii politice. Apoi, am stabilit numărul de săptămâni aferente rezultatelor fiecărui scrutin care se includ în fiecare „cincinal electoral” și, ulterior, s-au efectuat calculele. Au rezultat, pe ansamblu, 7 „cincinale electorale”: 1991-1995, 1996-2000, 2001-2005, 2006-2011, 2016-2020, 2021-2025. Precizăm că, în cazul primului cincinal s-au luat în calcul doar rezultatele primelor scruturi (cel din 1992 – în România și cel din 1995 – în R. Moldova), iar în cazul ultimului este vorba de rezultatele, ponderate până la finalul anului 2025 (dacă nu se vor desfășura alegeri locale anticipate până atunci).

Cartografierea datelor s-a realizat fie prin hărți choroplete, mai ales pentru evidențierea, în procente, a prezenței la vot, fie prin analiză multivariată, mai exact – clasificare ierarhică ascendentă (pentru evidențierea distribuției crono-spațiale a prezenței la vot și pentru scoaterea în prim-plan a rezultatelor pe familii politice, atât pentru fiecare „cincinal electoral” în parte, cât și pentru întreaga perioadă analizată).

Precizăm, de asemenea că astfel de analize, pe „cincinale electorale” au mai fost elaborate, nefiind o noutate. Astfel, prima asemenea analiză

---

1 Putem da și alte exemple, mai vechi, din perioadele antebelică și interbelică, ale democrației electorale românești, tot pentru alegerile locale. Astfel, anterior Primului Război Mondial, în majoritatea cazurilor, voturile au fost adjudecate de liberali și conservatori, similar cu situația de la alegerile legislative (dar și în condițiile unui vot censitar). Doar în preajma amintitei conflagrații mondiale, la ultimele alegeri locale, din 1914, au obținut voturi 4 partide: pe lângă cele amintite, apar, ca disidență conservator-democrații, plus naționaliștii. Situația se schimbă radical în perioada interbelică, foarte asemănătoare cu cea de după 1989. Astfel, în 1926, au obținut voturi 10 formațiuni politice, în 1930 – 15, iar în 1936-37 – 14 (dacă s-ar lua în calcul doar formațiunile aflate la/peste 3%, numărul partidelor ar scădea la 6 – în 1926, 3 – în 1930, respectiv 7 – în 1936-1937).

a fost realizată, comparativ, pentru România, la nivel de județe și pentru Germania, la nivel de *Regierungbezirke*², pentru o perioadă de aproximativ 150 de ani, de la Unirea Principatelor, respectiv de la apariția Confederației Germane, până la începutul celui de al treilea mileniu³. O altă analiză a inclus, la nivel regional, întreaga Europă, pentru intervalul 1991-2010⁴. Ulterior, am realizat o analiză legată de evoluțiile politico-electorale din America de Nord Anglo-Saxonă, la nivel de provincii, pentru Canada și de state federale, pentru Statele Unite, pornind de la finalul secolului al XVIII-lea, până la începutul acestui secol⁵. Ultima asemenea realizare acoperă întregul spațiu românesc, la nivel județean, cu referință la alegerile legislative din ultimele (aproape) două secole⁶, începând cu anul 1931⁷. De fapt, tocmai acest ultim demers ne-a determinat să încercăm această abordare (aproape) similară și pentru alegerile locale din spațiul românesc, spre a vedea dacă și în ce măsură există asemănări, pentru perioada postcomunistă între alegerile locale și cele legislative.

Pe de altă parte, nici abordarea „în oglindă” a consultărilor electorale pan-românești nu este la prima abordare. Astfel, o comunicare, susținută la *Simpozionul de Sisteme Geografice Internaționale* (Chișinău, 2007), a abordat nu doar modalitățile de cartografiere a structurii politice a Parlamentului European, ci a făcut o paralelă (ipotetică, la acea vreme) cu distribuția (probabilă) a locurilor R. Moldova în legislativul Uniunii Europene⁸. Un alt studiu, publicat în 2010, a evidențiat elementele spe-

---

² Unități administrative de nivel NUTS 2, subordonate landurilor federale (echivalente cu NUTS 1).

³ Ionel Boamfă (2013), *Geografe electorală*, p. 123-138.

⁴ *Op. cit.*, p. 139-154.

⁵ Materialul a constituit subiectul unei comunicări cu titlul *Cartografierea elementelor electorale în America de Nord Anglo-Saxonă / Mapping the electoral elements in Anglo-Saxon North America*, prezentată la Simpozionul de Sisteme Geografice Internaționale, desfășurat la Cluj, în 3-6 octombrie 2019, cu prilejul Centenarului Geografiei Universitare Clujene.

⁶ De asemenea, a fost tema altei comunicări intitulată *Distribuția crono-spațială a variabilelor electorale în spațiul românesc*, prezentată în cadrul aceleiași manifestări festive.

⁷ Pe de altă parte, se află în diferite faze de realizare, mai multe astfel de analize, fie la nivel mondial pe țări, începând de la finele secolului al XVIII-lea, până în zilele noastre, fie la nivel regional, pentru întreaga Europă (pentru ultimele două secole), pentru Asia de Sud și de Est – India, Japonia (pentru ultimii mai bine de 100 de ani), Australia și Noua Zeelandă (pentru o perioadă ce începe de pe la jumătatea secolului al XIX-lea), pentru America Latină – Brazilia, Argentina, Uruguay (debutând cu începutul veacului al XIX-lea) și pentru sudul Africii – Republica Sud-Africană (pentru ultimul secol).

⁸ Ana-Elena Stan, Ionel Boamfă (2008), *Utilizarea programelor cartografice asistate de calculator pentru reprezentarea structurii politice a Parlamentului European*, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, tom LIII, secțiunea 2 c., *Geografie*, *Lucrările Simpozionului Sisteme Informaționale Geografice*, no. 13, 2007, p. 219-236, Iași, ISSN: 1223-5334.

cifice ale alegerilor legislative din România și R. Moldova¹. De asemenea, într-un volum de specialitate, *Geografie electorală*, în cadrul unui amplu capitol dedicat specificului politico-electoral românesc, o atenție aparte a fost acordată proceselor electorale din R. Moldova². De-altfel, atenția acordată consultărilor electorale la nivel local a cuprins și intervalele anterioare, după un fragment dedicat alegerilor locale interbelice (dintr-o Românie Mare ce includea și Basarabia)³ urmând, recent, un studiu legat de consultările antebelice de acest tip (cu referire, înainte de 1878, și la cele din fostele județe Cahul, Ismail și Bolgrad)⁴.

Rezultate

Primul element analizat este *prezența la vot*. Astfel, în primul „cincinal electoral”, au fost înscrși în listele electorale peste 18,9 milioane de alegători, prezentându-se la urne mai bine de 12,5 milioane, adică 66,4%. Cei mai activi alegători se regăseau în Secuime, în nordul Basarabiei și în Delta Dunării. Din contră, în unele comune basarabene, dar și din sudul, centrul și vestul României, s-au consemnat și valori mai mici de 50%, cu un minim la Mereni-Gară (Lăpușna) – 12,6%, urmat, foarte aproape de Băcioi – 12,7%. În schimb, poate și ca o amintire a „unanimităților” din vechiul regim, ori, poate, o ilustrare perfectă a spiritului civic, în mai multe unități administrative s-a înregistrat o participare la urne de 100%: Târgul Lăpuș (Someș), Hodoșa (Mureș), Girov, Dochia (Neamț), Măeriște (Sălaj), Pungești (Vaslui), Frumușica (Soroca).

---

¹ Ionel Boamfă (2010), *Mapping of the Elements of Electoral Geography. Case Study: Parliamentary Elections in Romania and Republic of Moldova after 1989*, în *Revista Română de Geografie Politică*, an 12, nr. 2, 2010, p.189-205, Oradea, ISSN 2065-1619, ISSN-L 1582-7763.

² Ionel Boamfă (2013), *Geografie electorală*, p. 365-376.

³ *Op. cit.*, p. 290-303.

⁴ Ionel Boamfă (2021), *Peculiarities of local elections in pre-war Romania. The chrono-spatial distribution of key electoral variables (1864-1914)*, în *Central European Journal of Geography and Sustainable Development*, Vol. 2/3 (2021), p. 42-61, Ploiești, <https://doi.org/10.47246/CEJGSD.2021.3.2.4>, ISSN 2668-4322, ISSN-L 2668-4322

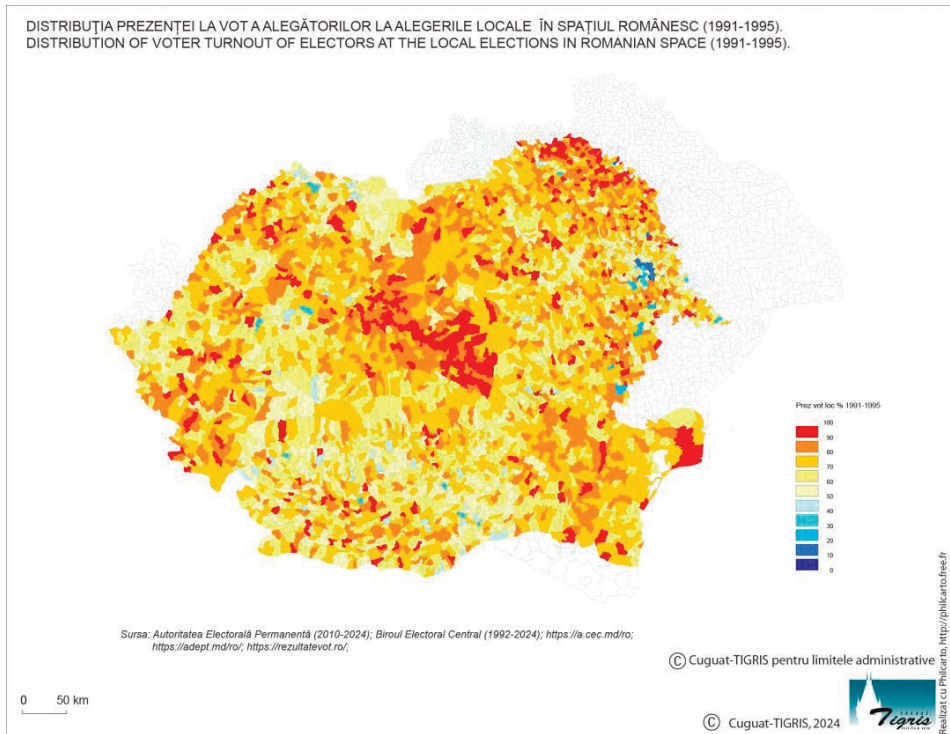

Figura 1

Următorul interval, 1996-2000, se caracterizează printr-o scădere a afluenței la urne, la 57,2%. Din cei mai bine de 20,1 milioane de alegători înscrși pe liste, s-au prezentat la secțiile de votare peste 11,5 milioane. „Campionul” celei mai mici afluențe la vot a fost Chișinăul, cu 27,6%. La polul opus, au dispărut unanimitățile, cele mai mari valori trecând de 98%, mai ales în nordul Basarabiei și, izolat, în Transnistria: Mihălășeni (Hotin) – 98,7%, Corjova (Dubăsari) – 98,6%, Cremenciuc – 98,2%, Naslavcea (Sorocea) – 98,1%.

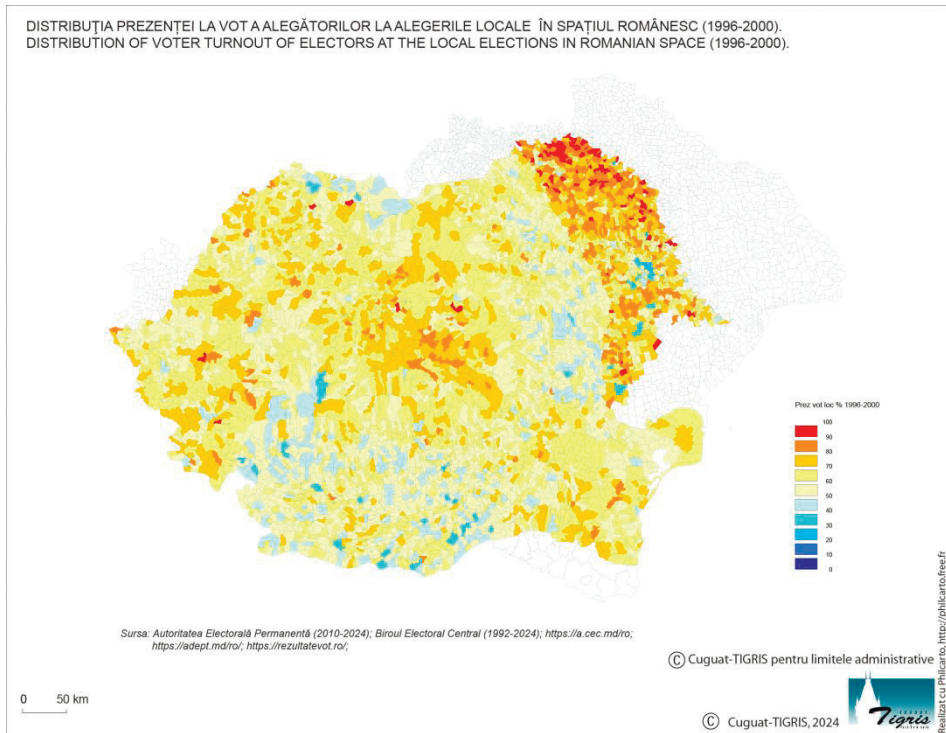

Figura 2

Și în intervalul 2001-2005, prezența la vot a continuat să scadă ușor, ajungând la 53,1%. Pe listele electorale au fost înscrși aproape 20,7 milioane alegători, participând la procesul electoral aproape 11 milioane. De această dată, valoarea minimă s-a consemnat în nord-vestul României, la Negrești-Oaș (Satul Mare) – 32,7%. La polul opus, Corjova (Dubăsari) a fost singura comună care a depășit 98,2% participare la urne.

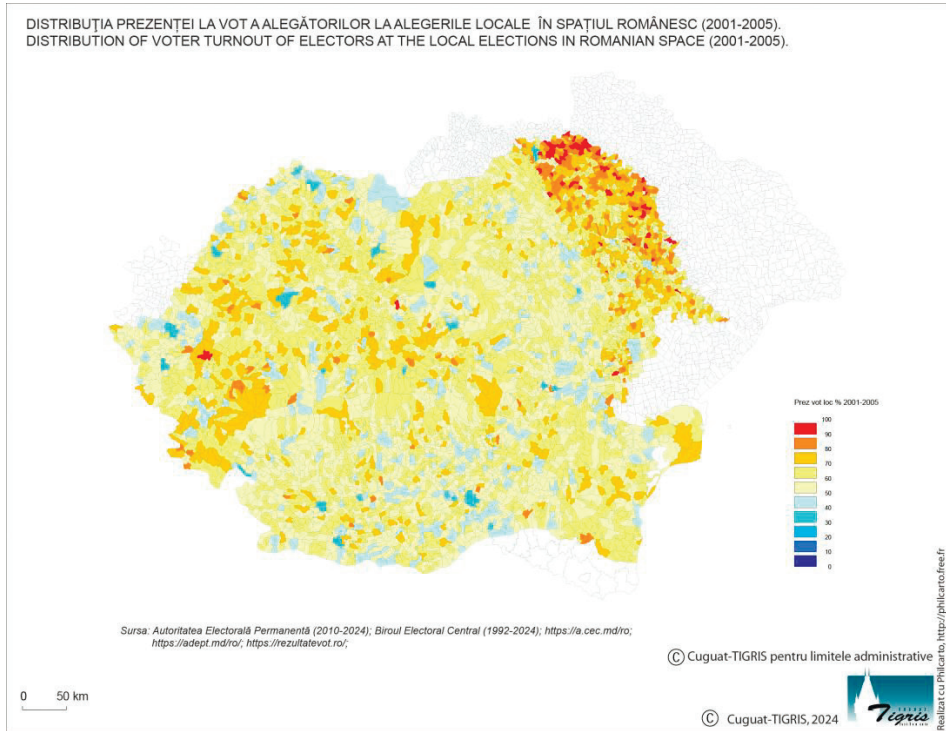

Figura 3

Scăderea ușoară a ponderii celor prezenți la urne a continuat și în intervalul 2006-2010, ajungând la 52,3%, ceea ce înseamnă că, din aproape 20,7 milioane de alegători, s-au prezentat la urne peste 10,8 milioane. Cea mai modestă afluență la urne s-a consemnat, din nou, la Negrești-Oaș – 33,7%, foarte aproape fiind și valoarea consemnată la Caracușeni Vechi (Hotin) – 33,9%, în schimb, la Slobozia-Pocrovca (Soroca) s-a înregistrat ponderea cea mai mare – 97,5%.

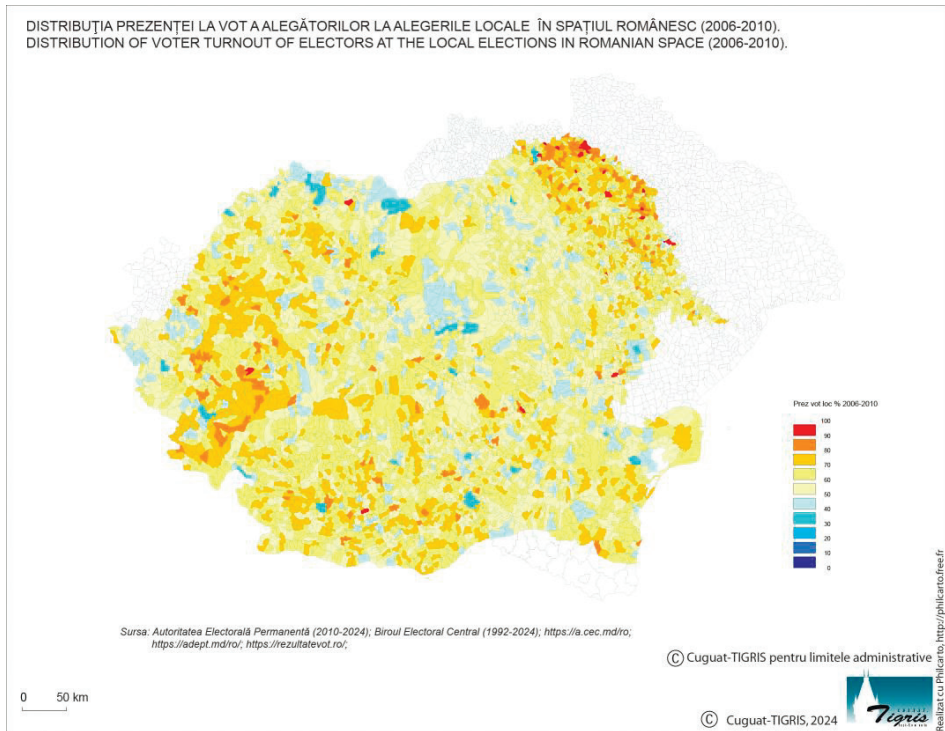

Figura 4

În „cincinalul electoral” 2011-2015, s-a produs, în schimb, o modestă creștere a ponderii participanților la alegeri, la 54,4%, adică, din 21,2 milioane alegători, au venit la urne peste 11,5 milioane. Valoarea cea mai modestă s-a consemnat la Caracușenii Vechi (Hotin) – 30,2%, iar cea mai mare, la Bulbucata (Vlașca) – 95,7%.

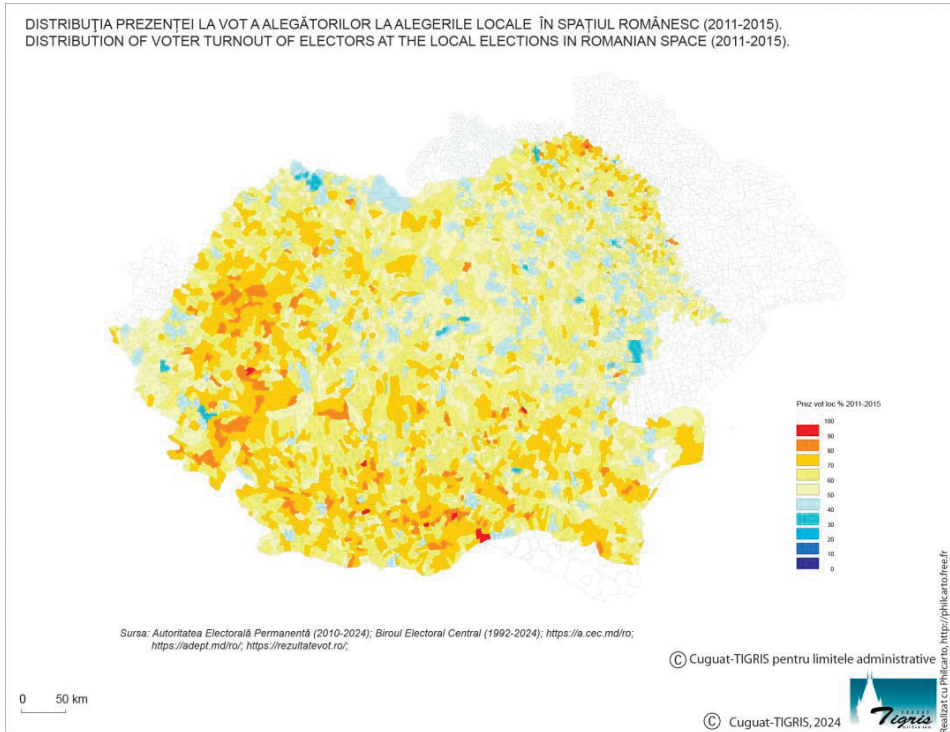

Figura 5

Pentru prima dată de la căderea regimului totalitar, în următorul interval, 2016-2020, ponderea prezenței la vot a coborât sub 50%, ajungând la 48,3%. Din 21,4 milioane de alegători, au venit la urne 10,3 milioane. Valoarea minimă a coborât la 10,3%, la Moșna (Fălciu), în mare parte, ca urmare a faptului că mulți locuitori (originari din R. Moldova) au adresa oficială aici, dar nu sunt în localitate. Alegătorii cu cel mai ridicat spirit civic au fost cei din Cerul-Băcăinți, cu o pondere de 96,4%, fiind vorba, însă, de un total modest de alegători (241).

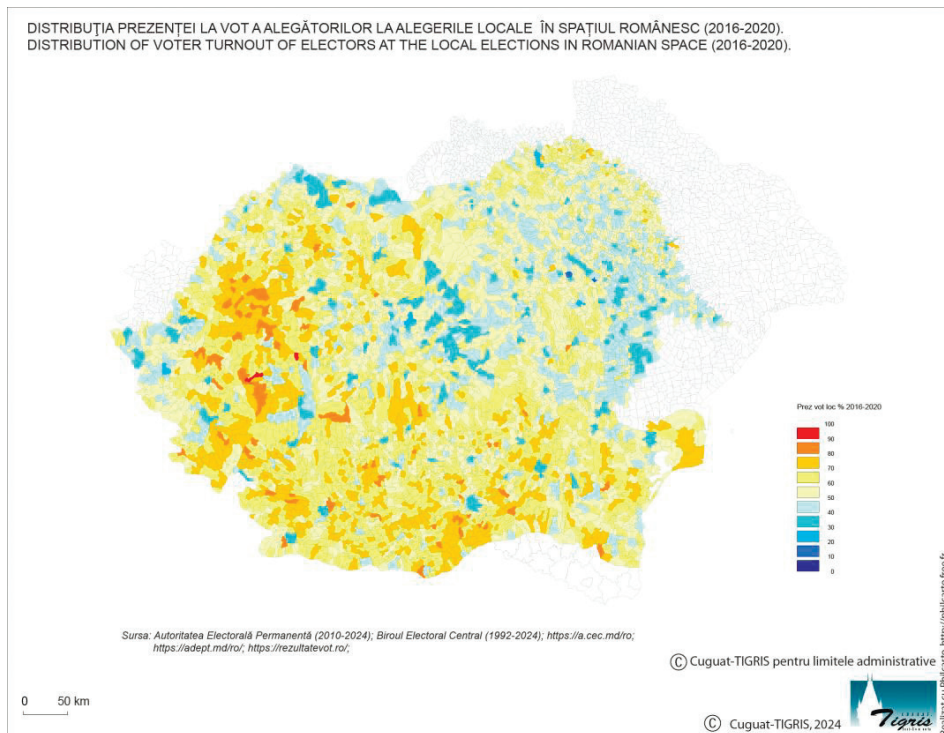

Figura 6

Ultimul interval, 2021-2025, încă incomplet, a consemnat o nouă scădere ușoară a ponderii afluenței la urne, la 46,2%. Dintr-un total de 21,3 milioane alegători înscriși în listele electorale, s-au prezentat la votare peste 9,8 milioane. Cel puțin în parte, pare a fi vorba de consecințele pandemiei, mai ales în România, unde, scrutinul din 2020 a și fost amânat cu trei luni, din acest motiv. Moșna își menține ultima poziție, cu doar 10,6% din alegători care s-au prezentat la alegeri, la polul opus fiind Mehadica (Severin) – 91,3%, o altă comună cu un număr mai mic de alegători (517). Totuși, deși cele mai modeste valori s-au consemnat în România, de această dată, se constată că într-un număr însemnat de unități administrative din R. Moldova, prezența la vot nu a ajuns nici măcar la jumătate din alegătorii trecuți pe listele electorale.

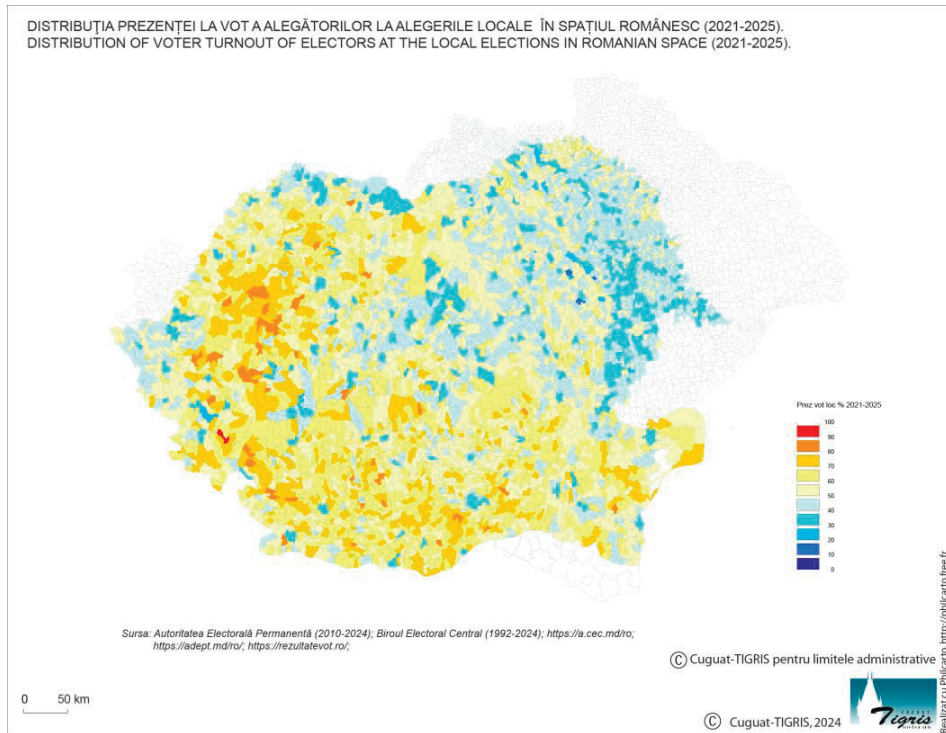

Figura 7

Trecând la celălalt indicator electoral analizat, *opțiunile politice ale alegătorilor*, constatăm, de la început, o mare diversitate a acestora. În „cincinalul electoral” 1991-1995, am consemnat, din cele mai bine de 11,4 milioane de voturi valabil exprimate, circa 1 milion pentru extrema stângă (9%), peste 4,3 milioane – pentru social-democrați (38,3%), puțin peste 215 mii de voturi – pentru formațiuni ecologiste (1,9%), peste 621 de mii – pentru cele liberale (5,4%), aproape 2,4 milioane – pentru conservatori/creștin-democrați (20,9%), aproape 800 de mii – pentru partide regionaliste și/sau ale minorităților (7%) și peste 651 de mii – pentru extrema dreaptă (5,7%). Aproape la egalitate – aproximativ 670 de mii – au acumulat atât candidații independenți (5,9%), cât și celelalte formațiuni neincluse anterior (6%).

Începând cu suportul pentru extrema stângă (clasele cu roșu și cu roz), acesta s-a manifestat, din primii ani postcomuniști, mai ales la est Prut, apărând, izolat și în România, în câteva comune din Oltenia, și, extrem de rar, în Ardeal și în Dobrogea. Social-democrații au fost susținuți

mai ales în România, foarte rar – la est de Prut (clasa desenată cu verde), iar regiunile unde aceștia au obținut voturi peste medie sunt mai ales cele extracarpatice (Moldova, Dobrogea, Muntenia, Oltenia).

În schimb, suportul pentru grupările liberale se consemnează, mai frecvent, tot în Basarabia (aceleași clase, cu roșu și, mai puțin, cu roz). În regiunile de la vest de Carpați apare, frecvent, suportul pentru partidele conservatoare/creștin-democrate (clasa cu galben), prezent, mai rar și dincoace de munți și, extrem de rar, chiar și la est de Prut. Grupările minoritare, reprezentate, preponderent, de formațiunea maghiarilor (clasa cu albastru), se remarcă mai ales în sud-estul Ardealului și spre granița nord-vestică a României. Notăm, apoi, faptul că grupările de extremă dreapta se evidențiază, în general, în aceleași areale ca și creștin-democrații, dar numai în România.

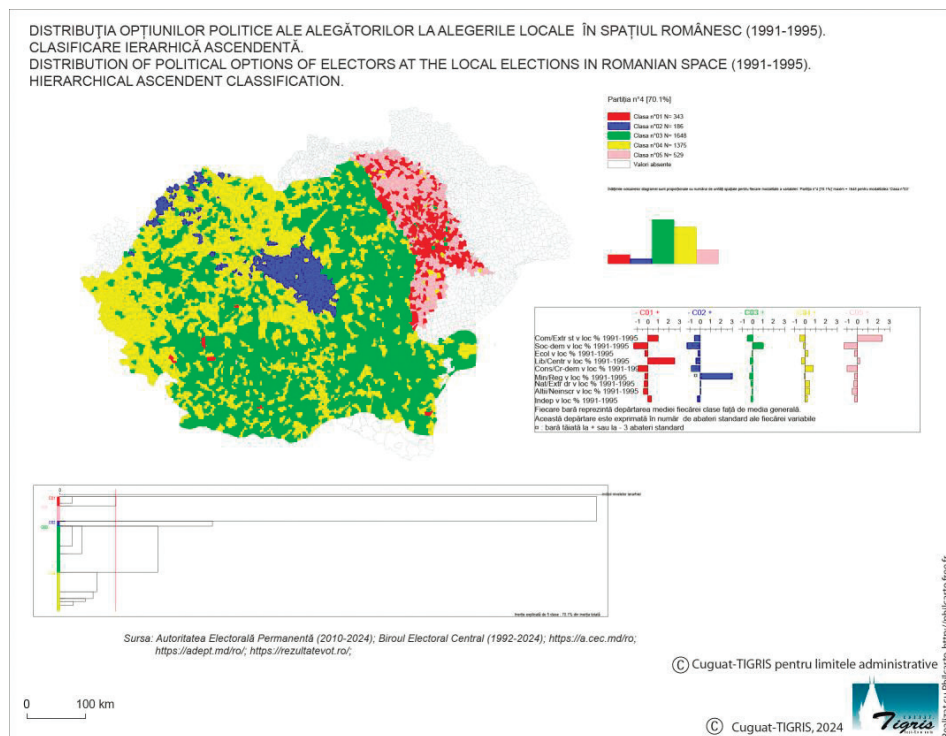

Figura 8

Peste 10,4 milioane de alegători au avut voturi valabil exprimate în intervalul următor, 1996-2000. Dintre acestea, aproape 1,2 milioane au fost acordate extremei stângi (11,5%), peste 3,5 milioane – social-de-

mocraților (33,7%), aproape 156 de mii – ecologiștilor (1,5%), peste 971 de mii – liberalilor (9,3%), mai bine de 1,8 milioane – conservatorilor (17,4%), aproape 676 de mii – minorităților (6,5%) și 780 de mii – extremei drepte (7,5%). Un număr de 645 de mii de voturi au totalizat candidații independenți (6,2%), iar aproape 669 de mii s-au îndreptat spre alte formațiuni nespicate (7%).

Din nou, voturile pentru extrema stângă se regăsesc, peste medie, aproape integral în R. Moldova (clasa cu roz, mai puțin – cea cu albastru), cu apariții, extrem de izolate, și în Oltenia. Social-democrații au fost susținuți, de asemenea, tot în regiunile extracarpatiche ale României (clasa colorată cu roșu). Formațiunile liberale se remarcă mai ales la est de Prut (așa cum arată clasa desenată cu albastru). Formațiunile creștin-democrate, dar și cele de extrema dreaptă au fost votate mai ales în regiunile intracarpatiche (clasa cu galben). Minoritățile (cu verde) se remarcă în sud-estul Ardealului și în mai multe comune din nord-vestul României.

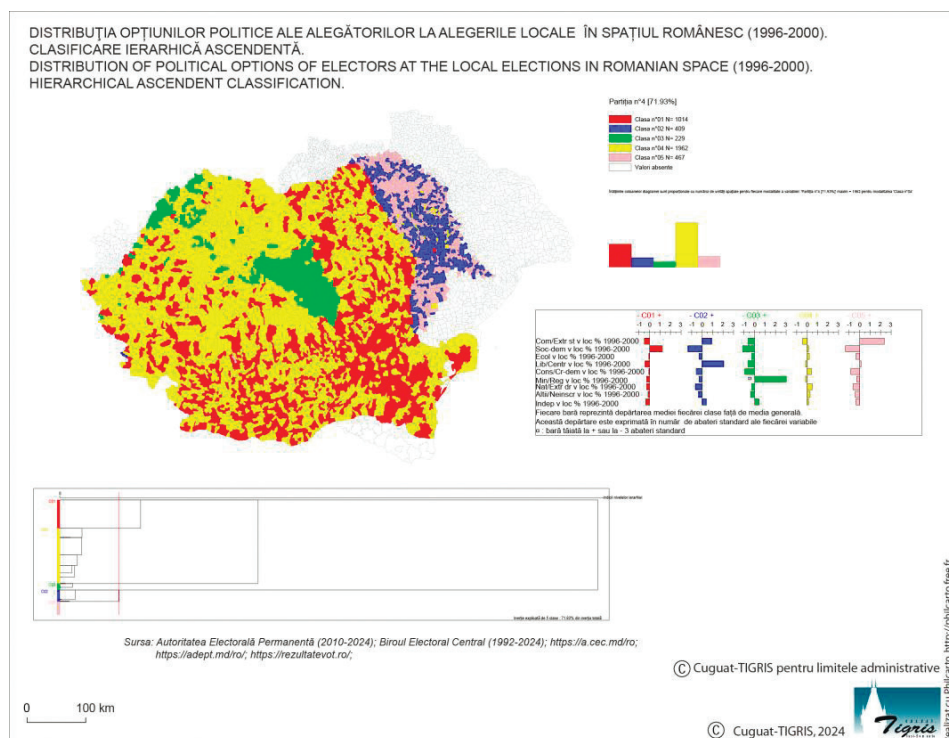

Figura 9

„Cincinalul electoral” 2001-2005 a desemnat 10 milioane de vo-

turi valabil exprimate. Extrema stângă a obținut aproape 708 mii de voturi (7%), social-democrații – mai bine de 3,9 milioane (39,2%), ecologiștii – aproape 108 mii (1%), liberalii – mai mult de 1,9 milioane (19,2%), conservatorii – peste 742 de mii (7,4%), minoritățile – aproape 608 mii (6%), iar extrema dreaptă – peste 922 de mii (9,1%). Se adaugă aproape 563 de mii de voturi pentru candidații independenți (5,6%) și 544 de mii – pentru alte partide (5,4%).

La est de Prut, au continuat să domine formațiunile de extrema stângă (evidențiate clar de clasa cu roz și, ceva mai puțin, de cea cu roșu). Social-democrații ies în evidență într-o mare parte a României (în special în unitățile administrative grupate în clasa cu albastru, mai puțin – în cea cu galben), adesea, alături de liberali, conservatori și extrema dreaptă (tot clasa colorată cu galben). Liberalii au suport mai ales în Basarabia, ca și conservatorii (clasa cu roșu), în vreme ce minoritățile ies în evidență tot în estul Ardealului și spre granițele nord-vestice ale României.

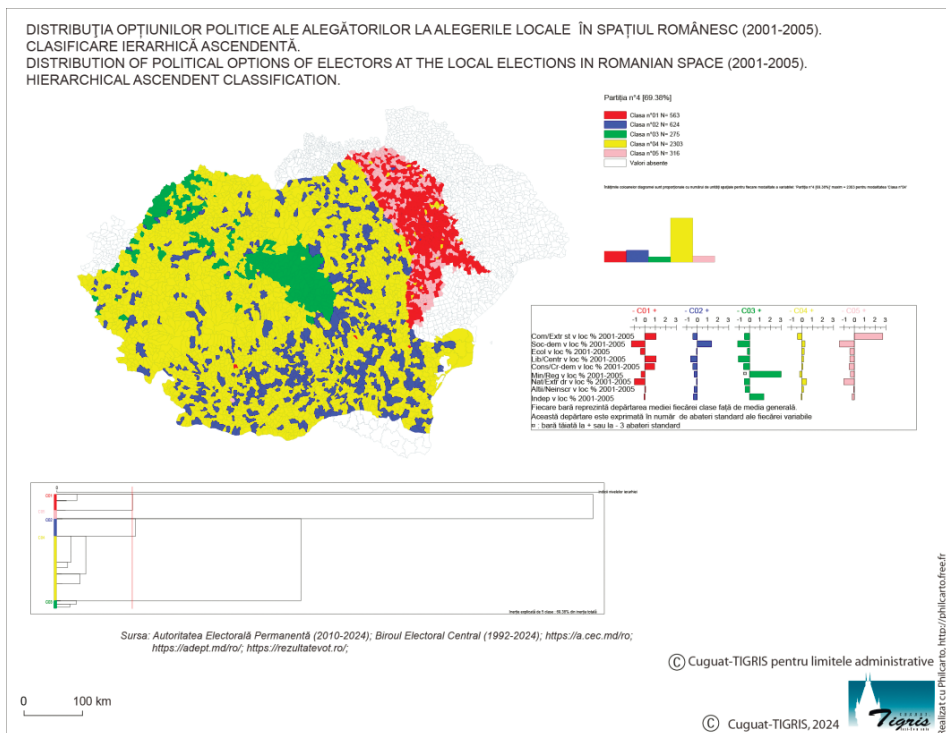

Figura 10

În următorul interval, 2006-2010, s-au consemnat aproape 10,2 milioane de voturi valabil exprimate. Extrema stângă a primit peste 521 de

mii de voturi (5,1%), social-democrații – peste 3,8 milioane (38,1%), ecologiștii – aproape 86 de mii (0,8%), liberalii – peste 1,9 milioane (19,1%), creștin-democrații – aproape 1,5 milioane (14,7%), minoritățile/regionaliștii – peste 593 de mii (5,8%), extrema dreaptă – aproape 809 mii (8%). Pentru candidații independenți și-au exprimat susținerea aproape 366 de mii de votanți (3,6%), iar pentru alte formațiuni – peste 485 de mii (4,8%). Din nou, extrema stângă apare doar la est de Prut (clasa desenată cu verde). Social-democrații se evidențiază mai ales în regiunile extracarpătice ale României (clasa cu albastru), în vreme ce liberalii (desenați cu galben) apar pe ambele maluri ale Prutului. La fel se întâmplă și cu conservatorii (clasa cu roz), mai frecvent atestați în regiunile intracarpătice, dar prezenți și în mai multe unități administrative basarabene. În aceeași clasă, dar numai la vest de Prut, apar și formațiunile naționaliste. Minoritățile se evidențiază, ca și până acum, în sud-estul Ardealului și spre frontiera nord-vestică a României (clasa desenată cu roșu).

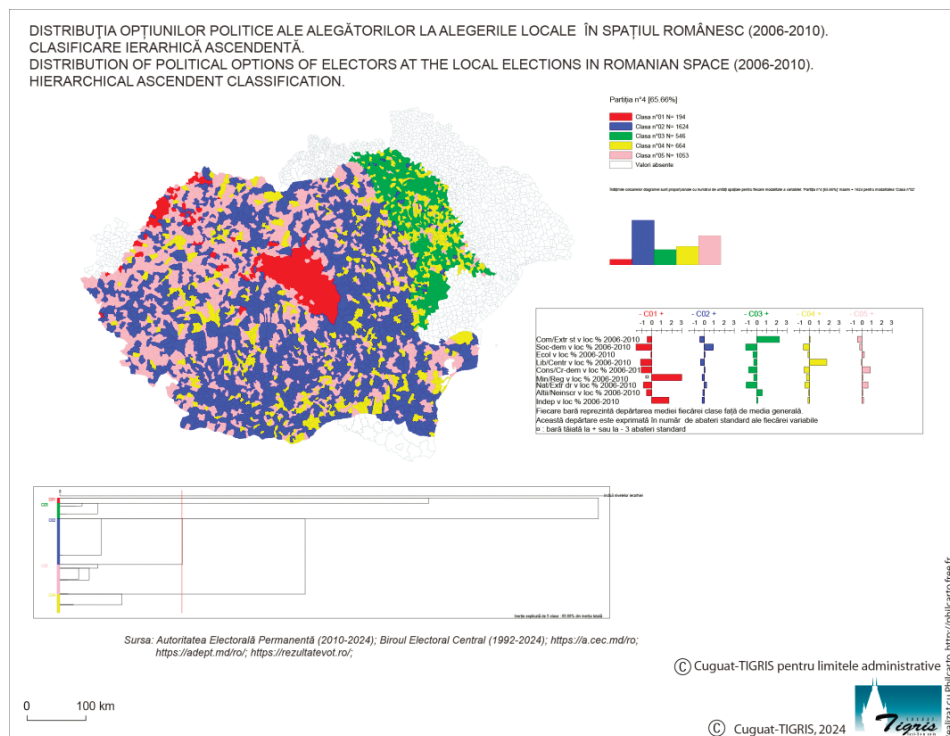

Figura 11

„Cincinalul electoral” 2011-2015 a consemnat peste 10,9 milioane

de voturi valabil exprimate. Extrema stângă a primit mai bine de 526 de mii de voturi (4,8%), social-democrații – aproape 3,4 milioane (30,9%), ecologiștii – peste 82 de mii (0,8%), liberalii – puțin peste 2 milioane (18,6%), creștin-democrații – mai mult de 2,6 milioane (24,1%), minoritățile – mai bine de 625 de mii (5,7%), extrema dreaptă – peste 928 de mii (8,5%). Candidații independenți au primit 370 de mii de voturi (3,4%), iar alte formațiuni – mai mult de 358 de mii (3,3%). Dacă extrema stângă a continuat să fie susținută doar în R. Moldova (clasa cu verde), social-democrații au ajuns la o prezență însemnată, nu doar în numeroase unități administrative de la vest de Prut, ci și în multe din cele situate la est de râu (clasa desenată cu roșu). Liberalii, cu o prezență mai modestă, se regăsesc, de asemenea, în ambele state (clasa cu galben), ca și conservatorii (cea cu roz). Extrema dreaptă se remarcă doar în România (tot clasa cu galben, dar la o pondere doar ușor peste medie), în vreme ce minoritățile (clasa colorată cu albastru) se regăsesc în aceleași zone ca și în intervalele anterioare.

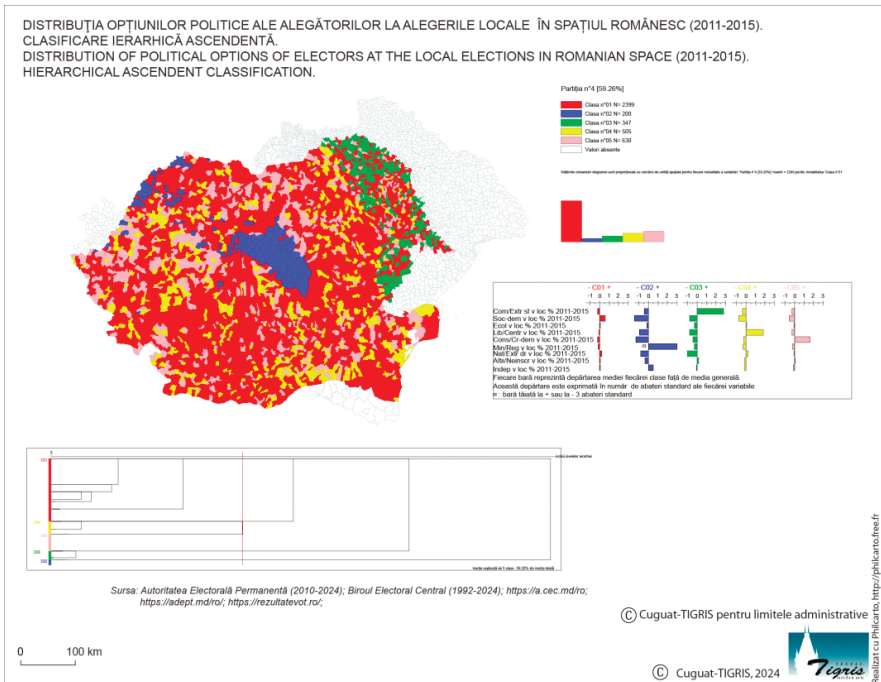

Figura 12

Următorul interval, 2016-2020, consemnează, pentru prima dată, mai puțin de 10 milioane de voturi valabil exprimate, mai exact, aproape

9,8 milioane. Extrema stângă a primit mai puțin de 400 de mii de voturi (4,1%), social-democrații – peste 3,7 milioane (38,5%), ecologiștii – mai mult de 98 de mii (1%), liberalii – aproape 1,1 milioane (11,1%), conservatorii – mai puțin de 3,2 milioane (32,5%), minoritățile – mai bine de 564 de mii (5,8%), naționaliștii – doar 176 de mii (1,8%). Au mai fost peste 336 de mii de voturi pentru candidații independenți (3,4%) și peste 179 de mii – pentru alte partide, nespecificate (1,8%). Deși aflată în serioasă „pierdere de viteză”, extrema stângă mai era însemnată în regiunile nordică și sudică ale R. Moldova (clasa cu galben). Social-democrații se evidențiau mai ales în regiunile extracarpătice ale României, dar și în mai multe unități administrative de dincolo de munți și, rar, în Basarabia (clasa colorată cu roșu). Liberalii ieșeau în prim-plan în mai multe entități administrative din centrul și sudul Basarabiei, dar și de la vest de Prut, fiind secundați, cu ponderi mai modeste, și de conservatori (clasa cu verde), care se remarcă, mai clar, în mai puține comune, de asemenea, pe ambele maluri ale Prutului (clasa desenată cu roz). Dacă naționaliștii păreau să fi ajuns la un nivel mai mult decât modest, minoritățile continuau să se remarce în sud-estul Ardealului și spre granițele nord-vestice ale României (clasa cu albastru).

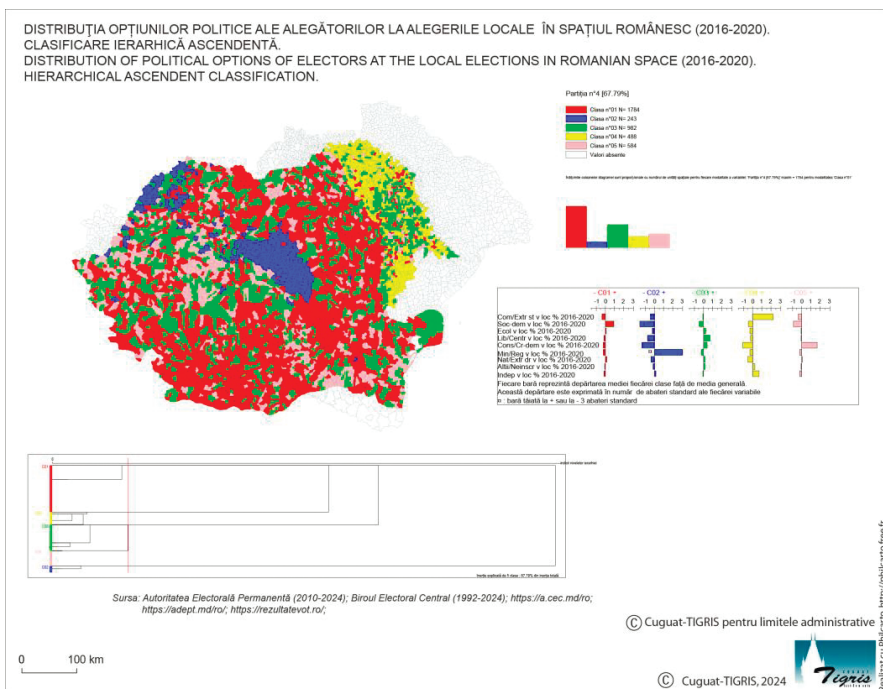

Figura 13

Ultimul interval analizat, 2021-2025, arată același declin al totalului de voturi valabil exprimate, care a ajuns la 9,4 milioane. Extrema stângă se află, și ea, la cel mai modest nivel – puțin peste 351 de mii de voturi (3,7%). Social-democrații au primit aproape 3,2 milioane (33,9%), ecologiștii, în ușoară creștere – 142 de mii (1,5%), liberalii – aproape 1,3 milioane (13,8%), conservatorii – peste 3 milioane (32,6%), minoritățile – aproape 507 mii (5,4%), iar extrema dreaptă, de asemenea, în creștere – aproape 322 de mii de voturi (3,4%). Candidații independenți au primit aproape 236 de voturi (2,5%), iar alte formațiuni – peste 288 de mii (3%). Deși extrema stângă a dominat R. Moldova, aceasta a fost la concurență cu liberalii (clasa cu albastru), prezenți, izolat, și la vest de Prut. Aici, mai ales în regiunile extracarpătice, s-au detașat social-democrații (clasa colorată cu galben), atestați, mai rar, și în R. Moldova. Conservatorii se regăsesc, de asemenea, la vest de Prut, mai ales în regiunile intracarpătice, dar nu exclusiv acolo (clasa cu roșu), ca și naționaliștii (cea cu roz). Minoritățile se remarcă, din nou, în aceleași arii.

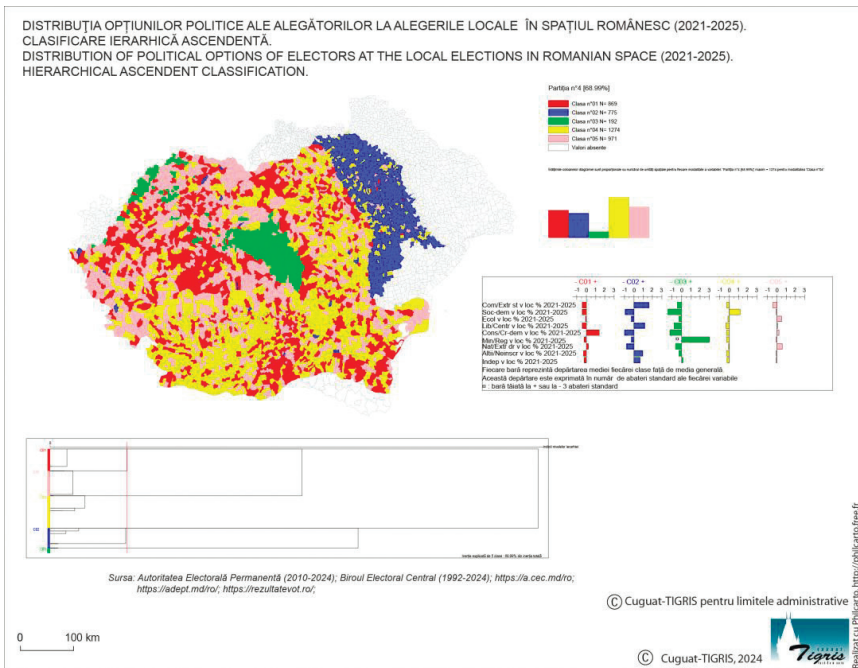

Figura 14

Ținând cont de faptul că, atât pentru perioadele anterioare, cât și pentru alte tipuri de consultări electorale, nu dispunem de date atât de detaliate

(și care să acopere, la acest nivel, întregul spațiu românesc), am agregat rezultatele acestor alegeri locale la nivelul județelor interbelice, în primul rând pentru comparabilitatea tuturor informațiilor cu caracter electoral. Cu toate eforturile noastre, suprapunerea nu este perfectă, însă neconcordanțele semnalate nu afectează analiza și concluziile la care am ajuns¹.

Astfel, dacă este să analizăm distribuția aceluiași variabile electorale la nivel județean, începând cu *prezența la vot*, constatăm că valorile cele mai mari, de peste 80%, se regăseau, în primul „cincinal electoral” (1991-1995) atât în sudul Bucovinei (județul Câmpulung – 81,4%) și în Secuime (Mureș – 84%, Trei Scaune – 83,2%, Odorhei – 81,1%), cât și în sudul Basarabiei (Ismail – 80,2%). La polul opus, singurul județ (interbelic) cu o pondere mai mică decât jumătate era Lăpușna – 37,1%.

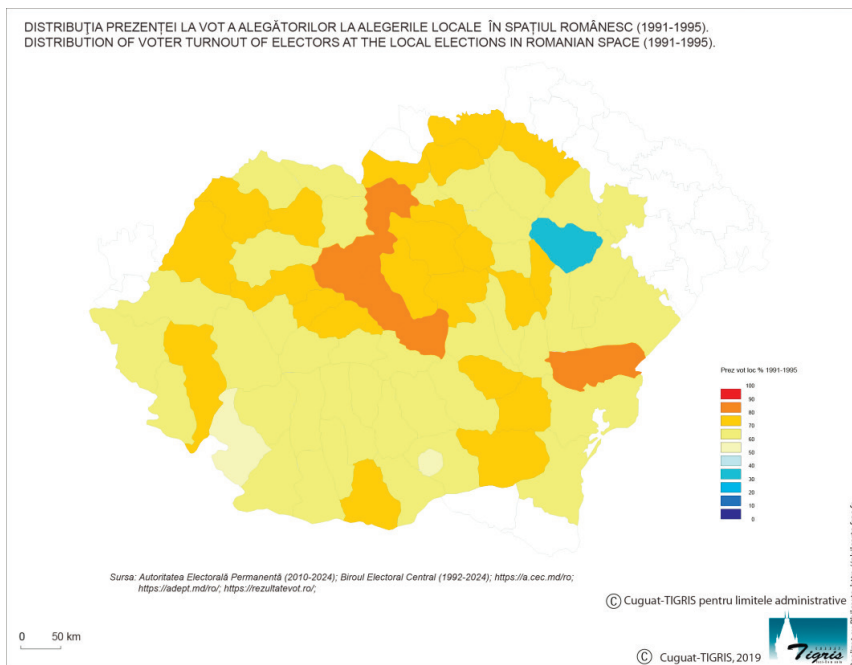

Figura 15

¹ La acest nivel, este vorba, în nord, despre partea din județul Hotin care aparține R. Moldova. De asemenea, în sud, pentru județele Ismail și Cetatea Albă, au fost însumate datele pentru unitățile administrative aflate sub jurisdicția Chișinăului. În mod similar, cele câteva comune transnistrene subordonate administrației R. Moldova au fost trecute ca aparținând județului (românesc) Dubăsari. Pe de altă parte, fostul județ bucovinean Rădăuți cuprinde doar teritoriul situat în România, ca și județul Dorohoi: în ambele cazuri, partea nordică a Rădăuților și ținutul Herței (din județul Dorohoi) aparțin, în prezent, regiunii Cernăuți (Ucraina). În fine, comunele din extremitatea sud-vestică a județului Constanța, care, înainte de 1940, au aparținut fostului județ Durostor (azi, oblastul Silistra, Bulgaria), au fost lăsate în componența județului românesc actual.

Următorul interval (1996-2000) a cunoscut o scădere semnificativă a prezenței la vot mai ales în România. Cu toate acestea, deși două județe din Oltenia – Gorj (49,5%) și Mehedinți (49%) au coborât sub jumătate din alegătorii trecuți pe liste care s-au prezentat la vot, tot Lăpușna a rămas cu valoarea minimă (43%). Paradoxal, însă, tot în Basarabia s-au consemnat și valorile cele mai mari, care depășeau, încă, 70%: Ismail – 77,6%, Hotin – 77%, Soroca – 74,3%.

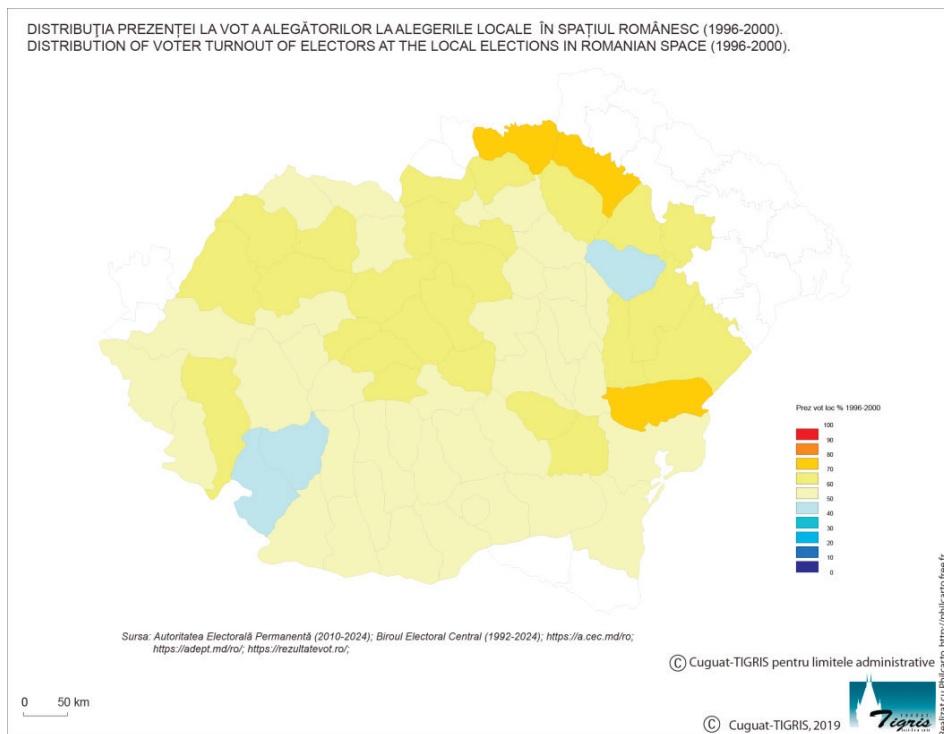

Figura 16

În „cincinalul electoral” 2001-2005, cea mai modestă prezență la vot s-a consemnat în București – 39,3%, cu mai multe alte județe – Satul Mare, Suceava, Covurlui, Arad, Timiș-Torontal, Brașov, Mehedinți – în care s-au înregistrat valori între 40 și 50%. La polul opus, s-au remarcat câteva județe basarabene – Ismail, Hotin, Soroca și Orhei, ultimul având și cea mai mare participare la urne (72,5%).

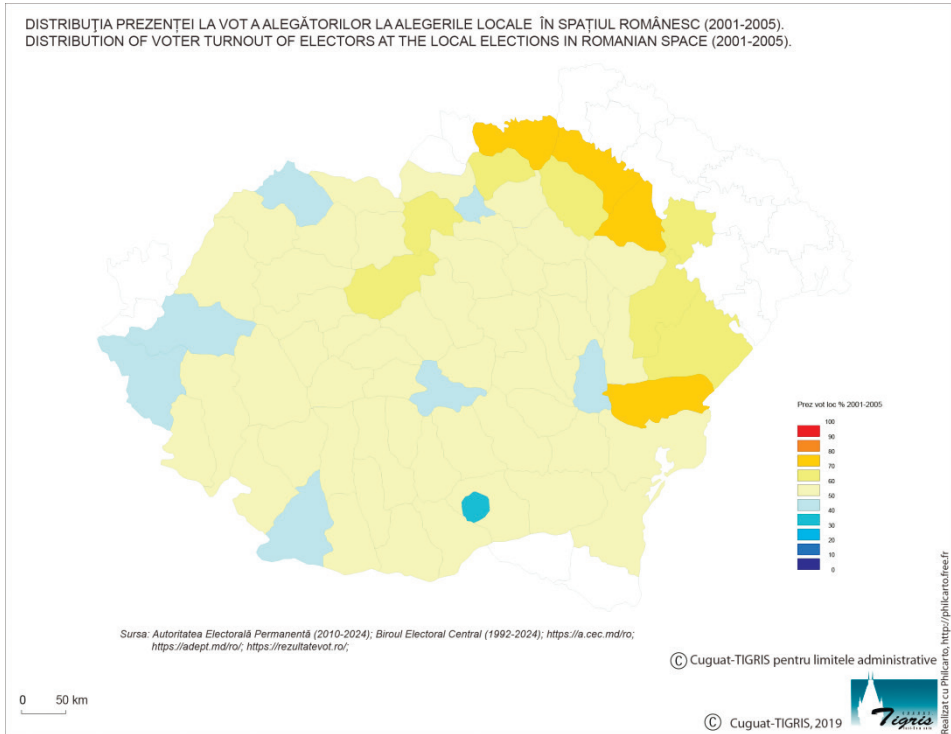

Figura 17

Și în intervalul următor (2006-2010), Bucureștii și-au păstrat ultimul loc în privința participării modeste la scrutinurile locale (37,4%), foarte aproape, cu valori nu cu mult mai mari (între 40 și 50 de procente), remarcându-se Satul Mare, Maramureș, Timiș-Torontal, Brașov, Ciuc, Botoșani, Iași, Lăpușna, Covurlui și Argeș. Pe de altă parte, valoarea maximă nu a mai atins nici măcar 70%, recordul fiind deținut tot de Orhei, cu aproape 67%.

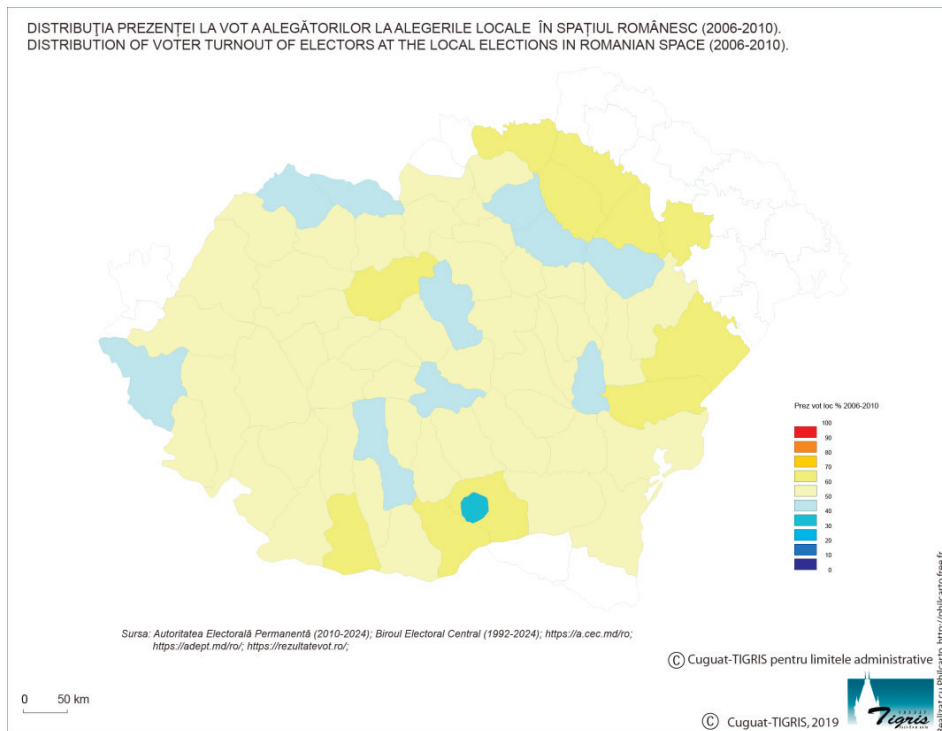

Figura 18

Intervalul următor, 2011-2015, a cunoscut câteva elemente de continuitate, dar și altele diferite. Astfel, deși Bucureștii au avut o prezență la vot ceva mai mare, ajungând alături de județele cu cele mai mici valori – Satul Mare, Timiș-Torontal, Iași, Covurlui, Cahul – majoritatea, cu procente asemănătoare și anterior, au continuat să dețină recordul de prezență modestă la vot (41,2%). Remarcăm, pe de altă, parte, prezența în grupul cu ponderi mai mici de 50% a fostului județ Cahul. La polul opus se regăsesc mai multe județe cu peste 60% afluență la urne, grupate mai ales în sudul României, unde prima poziție o deține Vâlcea (68,7%).

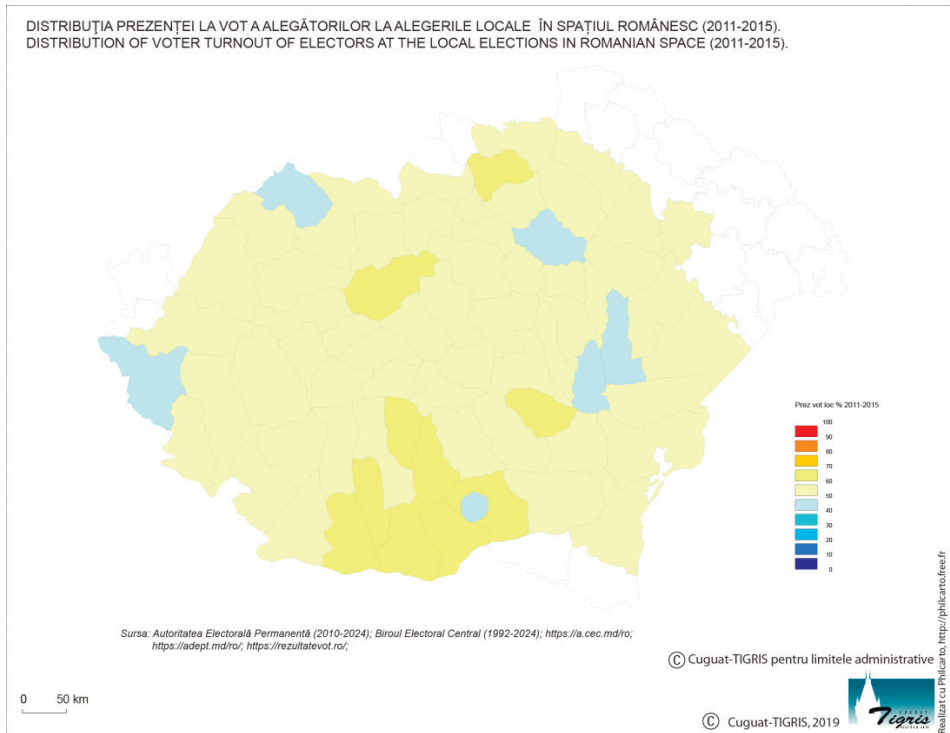

Figura 19

Ponderea prezenței la vot a scăzut masiv în majoritatea județelor în următorul interval (2016-2020). Cu excepția județelor din nordul și vestul regiunilor intracarpatiche, a câtorva basarabene și a majorității celor din sudul României care s-au menținut peste 50%, în rest am consemnat valori mai mici, chiar și sub 40%, din nou, în București (34,6%), la care s-a adăugat și Vasluiul (38,6%). Ponderile cele mai mari, de peste 60%, s-au menținut în sudul României, dar numai în două județe – Romanși (62,3%) și Vâlcea (63,6%).

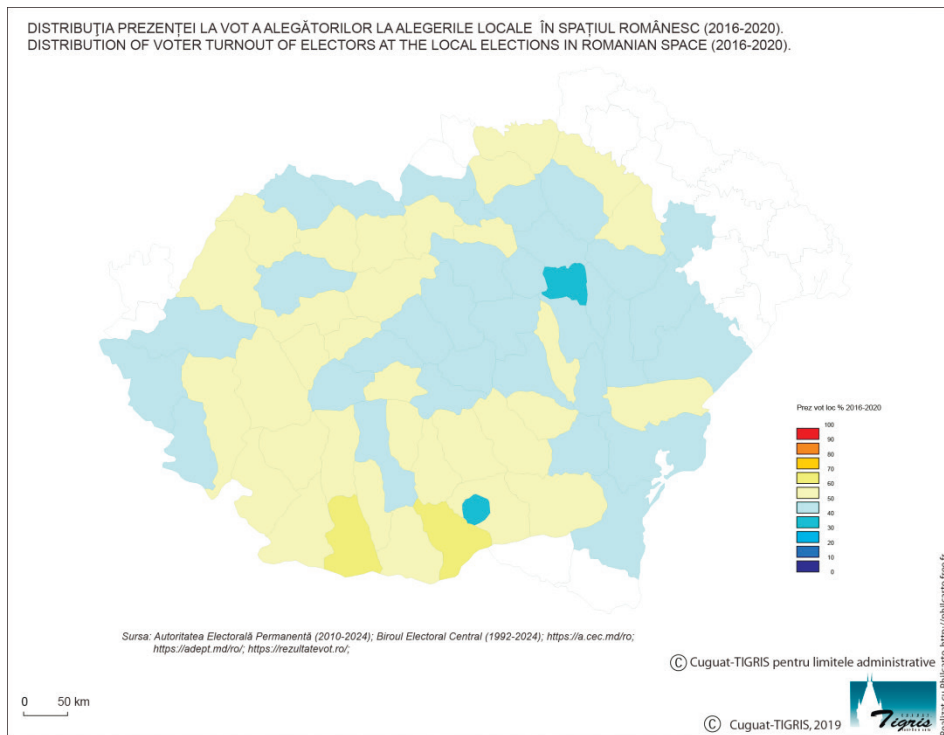

Figura 20

Evoluțiile din intervalul anterior au continuat și în ultimul „cincinal electoral” analizat (2021-2025). Astfel, exceptând unele județe din vestul și sudul României, în toate celelalte ponderile participării la urne au coborât sub 50%, iar în câteva – Iași, Vaslui, Cahul, Covurlui¹ și în București – chiar sub 40%. Pondere a afluenței la urne a ajuns, în Vaslui, la un minim record: 30,5%. La polul opus, sigurul județ cu peste 60% rată de afluență la urne a rămas Vlaşca (60,4%).

1 Declinul rapid al ponderii prezenței la vot în județele din estul Moldovei (apusene) – Iași, Vaslui, Covurlui – se datorează și faptului că, oficial, mulți locuitori din R. Moldova au primit cetățenie română și au domiciliul (oficial) în aceste județe. În realitate, este posibil ca mulți dintre ei să se găsească în cu totul altă parte în ziua votului, în majoritatea cazurilor, în alte țări membre ale UE. Precizăm, în completarea ideii, că, la alegerile locale, au drept de vot doar cetățenii din țară și numai în localitatea de domiciliu.

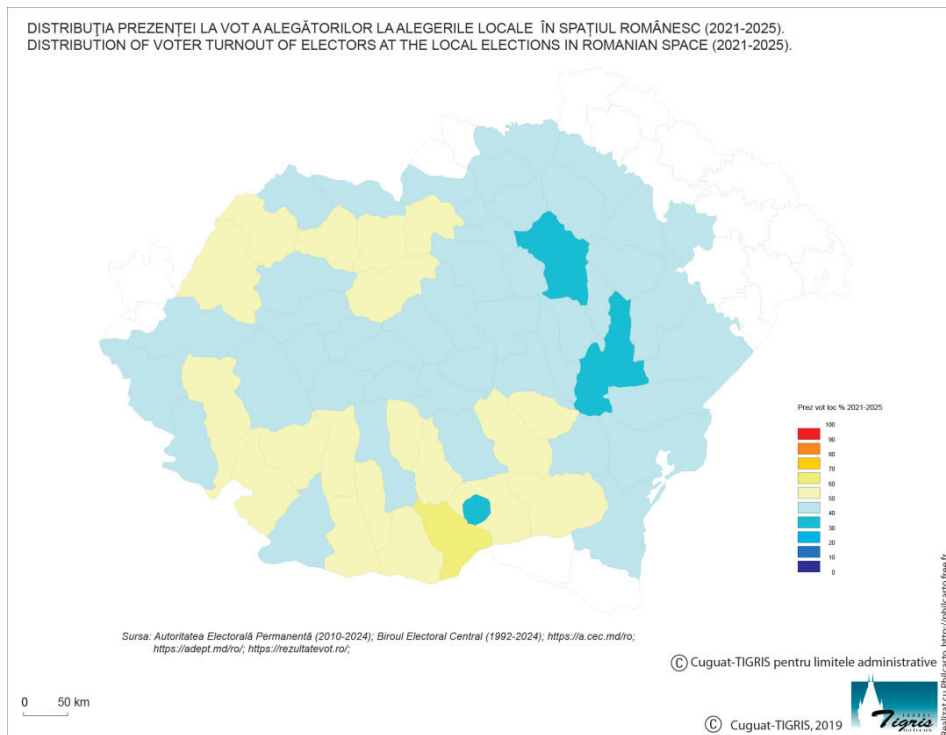

Figura 21

Trecând la analiza, la nivel județean, a distribuției *opțiunilor politice ale alegătorilor*, începem cu primul „cincinal electoral”, 1991-1995. Astfel, de departe, toate județele basarabene și Dubăsarii (clasa desenată cu albastru) arată o distribuție mult peste medie a extremei stângi, dublată, dar la valori ceva mai mici, de suportul pentru formațiuni liberale și, puțin sesizabil, pentru candidații independenți. În schimb, majoritatea județelor extracarpătice din România, plus Hunedoara (clasa cu galben), se remarcă prin valori peste medie ale votului pentru social-democrați, precum și pentru ecologiști și conservatori, însă mai puțin schițat. Bucureștii și o parte a regiunilor intracarpătice – sudul, vestul și nordul – se remarcă, pe de altă parte, prin sprijinul pentru formațiuni ecologiste și, mai ales, conservatoare (clasa cu roșu), în vreme ce nucleul județelor din nord-vestul țării (clasa cu roz) au fost un „teren de confruntare electorală” între voturile pentru extrema dreaptă ale românilor și cele pentru UDMR ale maghiarilor. În fine, estul Ardealului (clasa cu verde) se evidențiază prin votul clar acordat aceleiași formațiuni minoritare.

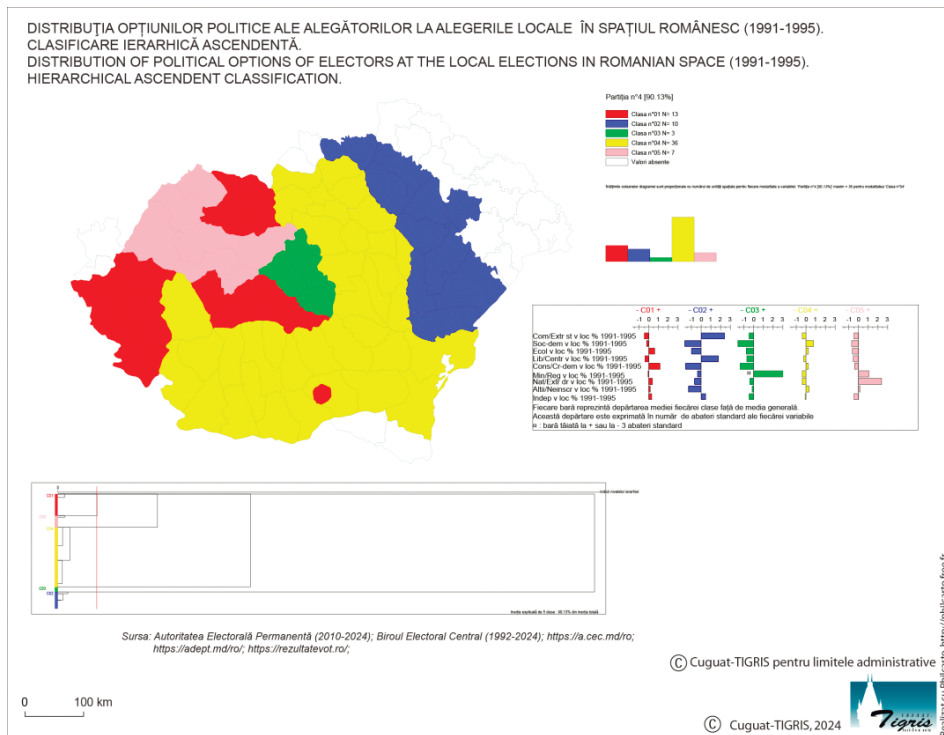

Figura 22

Intervalul următor, 1996-2000, s-a menținut, ca specific, între coordonate asemănătoare. La est de Prut, se individualizează o prezență mult peste medie a comuniștilor și, la un nivel ceva mai redus, a formațiunilor liberale (clasa cu albastru). În România, social-democrații, secundați la un nivel modest de conservatori (clasa desenată cu galben) domină în regiunile extracarpatiche. În schimb, Bucureștii, la care se adaugă Iași și Câmpulung, precum și județele situate în sudul și nordul spațiului intracarpatic (clasa cu roșu), s-au evidențiat mai ales prin votul peste medie pentru conservatori, secundați de ecologiști și de extrema dreaptă. Din nou, partea nord-vestică a Transilvaniei (în sens larg) s-a evidențiat prin votul peste medie al românilor pentru extrema dreaptă și al maghiarilor pentru UDMR (clasa colorată cu roz). În schimb, estul Ardealului (desenat tot cu verde) arată, pe lângă sprijinul larg pentru formațiunea minorității maghiare și o prezență notabilă a suportului pentru candidați independenți.

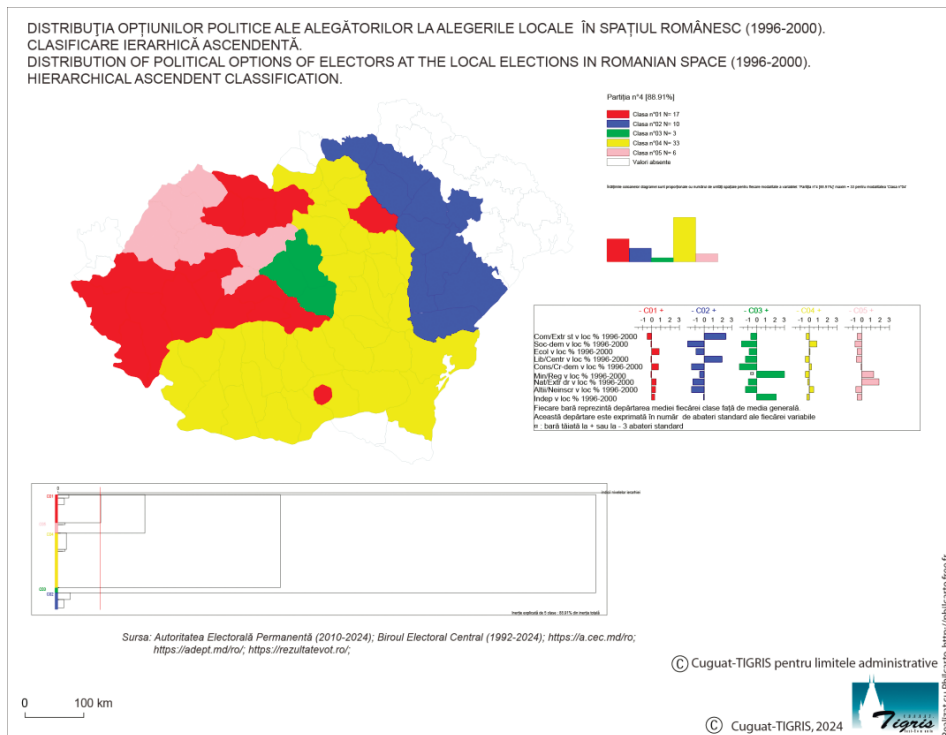

Figura 23

În „cincinalul electoral” 2001-2005 au survenit câteva schimbări. Astfel, clasa ce grupează județele suprapuse peste R. Moldova (albastru, din nou) evidențiază, alături de comuniști și liberali, și pe conservatori cu voturi peste medie. La vest de Prut, majoritatea județelor extracarpatiche se evidențiază prin votul peste medie pentru social-democrați, și, la un nivel mai modest, pentru formațiuni naționaliste (clasa cu roșu). În sudul și nordul regiunilor de dincolo de Carpați, cu unele „prelungiri” și la sud (Vâlcea) și, mai ales, la est (Câmpulung, Botoșani, Iași, Tutova), pe lângă un vot, modest, pentru conservatori, se remarcă și cel pentru extrema dreaptă și/sau pentru ecologiști (clasa desenată cu roz). Nord-vestul Transilvaniei arată aceeași „competiție electorală” între extrema dreaptă votată de români și formațiuni ale minorităților, votate de astfel de comunități (clasa colorată cu verde), cu precizarea că, în Sibiu, sprijinul minorității germane s-a îndreptat mai ales spre formațiunea care îi reprezintă (FDGR). Estul Ardealului iese în evidență, și de această dată, prin suportul acordat de maghiari atât formațiunii minoritare, cât și candidaților independenți.

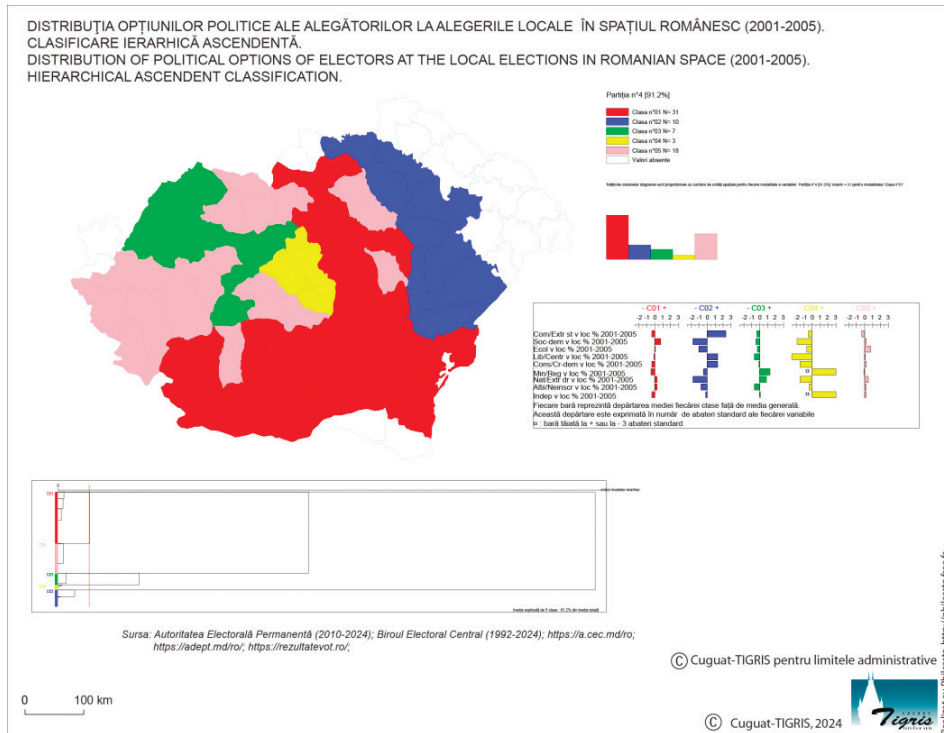

Figura 24

Și intervalul următor, 2006-2010, s-a remarcat prin câteva modificări. În R. Moldova s-a păstrat această pondere peste medie a voturilor pentru extrema stângă, secundată de cele pentru liberali (clasa desenată cu albastru). De asemenea, la vest de Prut, o mare parte a regiunilor extracarpătice a ieșit în evidență tot prin voturile peste medie pentru social-democrați, dar și pentru extrema dreaptă (clasa cu verde). Totuși, numărul județelor care acordau suport peste medie grupărilor conservatoare și, alături de ele, ecologiștilor și/sau naționaliștilor, a trecut și la est și la sud de Carpați (clasa cu roz), în detrimentul grupării din clasa anterioară. În schimb, s-a redus grupul județelor unde se „înfruntau” supporterii români ai extremei drepte cu comunități minoritare ce-și susțineau formațiunile, acesta fiind înlocuit cu doar câteva județe nord-vestice și alte două din Ardeal (clasa cu galben) cu voturi peste medie pentru reprezentanți ai minorităților (maghiari, în cele mai multe, germani – în Sibiu). Ca și în intervalele precedente, voturile alegătorilor din estul Ardealului (clasa cu roșu) s-au îndreptat, mai ales, spre formațiuni minoritare și spre candidați independenți.

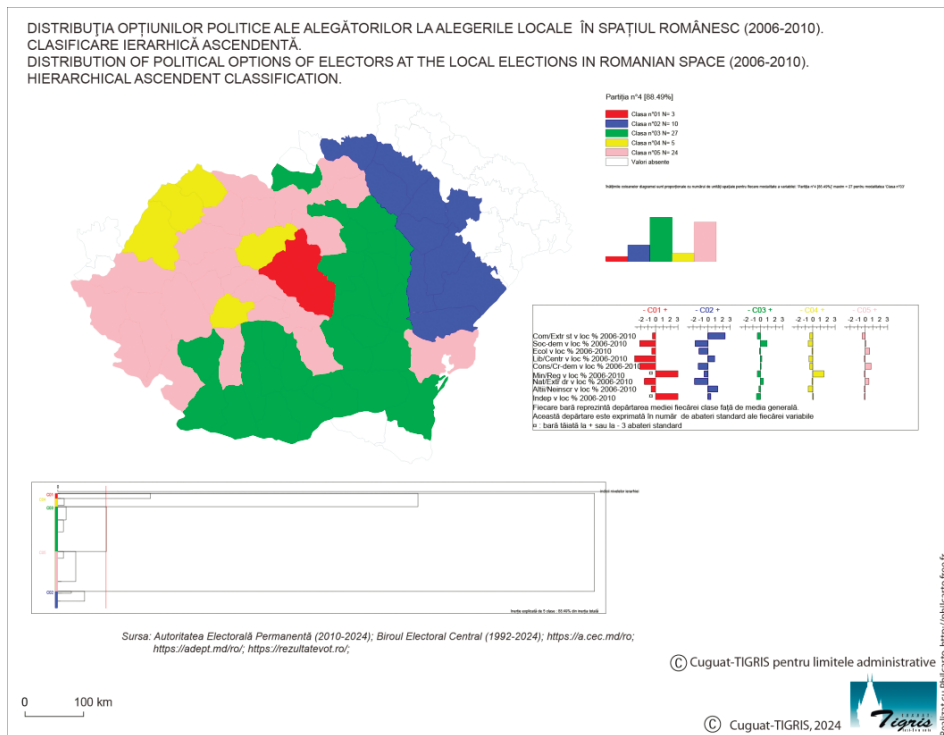

Figura 25

„Cincinalul electoral” 2011-2015 corespunde, cel puțin la nivelul județean din România, unui „amestec” de opțiuni predominante, în care, pe de-o parte, elemente specifice regiunilor extracarpătice au pătruns și dincolo de munți și, invers, caracteristici atestate anterior mai ales în regiunile intracarpătice au apărut și la sud și est de Carpați. Astfel, în majoritatea județelor extracarpătice – dar și în Maramureș, Hunedoara, Severin și Caraș – ies în evidență voturile pentru social-democrați, liberali și extrema dreaptă (clasa colorată cu galben). În schimb, în mai multe județe de la vest de Carpați, cu prelungiri în nord-vestul și nordul Moldovei, nordul Dobrogei, al Munteniei și al Olteniei, se evidențiază votul pentru conservatori, mai modest însoțit de cel pentru ecologiști și/sau naționaliști. Pe de altă parte, tot cu un vot pentru formațiuni minoritare (maghiare și/sau germane – ultima, în Sibiu) se remarcă aceleași județe din nord-vestul țării și din Ardeal (clasa cu roz), în vreme ce estul Ardealului își păstrează obișnuința de a vota formațiuni maghiare și candidați independenți (clasa cu albastru). La est de Prut, în schimb, se menține preponderența votului pentru extrema stângă și, la un nivel mai modest, pentru candidați independenți (clasa colorată cu verde).

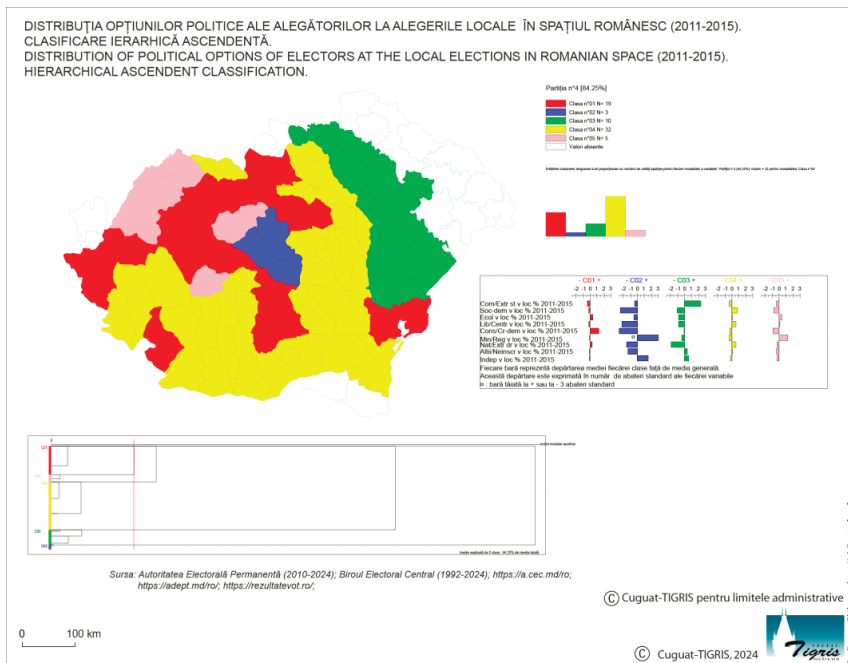

Figura 26

Următorul interval, 2016-2020, a cunoscut o oarecare revenire la specificul electoral al primilor ani postcomuniști. Astfel, în primul rând, în R. Moldova, s-a remarcat același vot peste medie pentru extrema stângă, dublat, la un nivel mai modest, de cel pentru liberali și/sau candidați independenți (clasa cu roșu). La vest de Prut, majoritatea județelor extracarpatică au susținut mai ales pe social-democrați și, la un nivel mai puțin vizibil, formațiuni liberale și naționaliste (clasa colorată cu verde), particularități remarcate, izolat și dincolo de munți (în Năsăud și Severin). În schimb, sudul și nordul Transilvaniei (în sens larg) s-au caracterizat printr-un vot acordat formațiunilor conservatoare, alături de care apare și cel dat extremei drepte și formațiunilor ecologiste (clasa desenată cu galben); aceste trăsături apar și la est și sud de Carpați, în nordul Moldovei, Dobrogea, partea centrală a Munteniei și în nordul Olteniei. Partea central-nordică a Transilvaniei, până la granițele nord-vestice s-a remarcat prin votul pentru formațiunile minorităților, alături de care, mai slab schițat, apare și suportul pentru conservatori și/sau ecologiști (clasa evidențiată cu roz). În fine, ca și până acum, estul Ardealului s-a remarcat prin votul pentru reprezentanții minorității maghiare și pentru candidații independenți, doar că, în acest caz, la un nivel mai modest (clasa cu albastru).

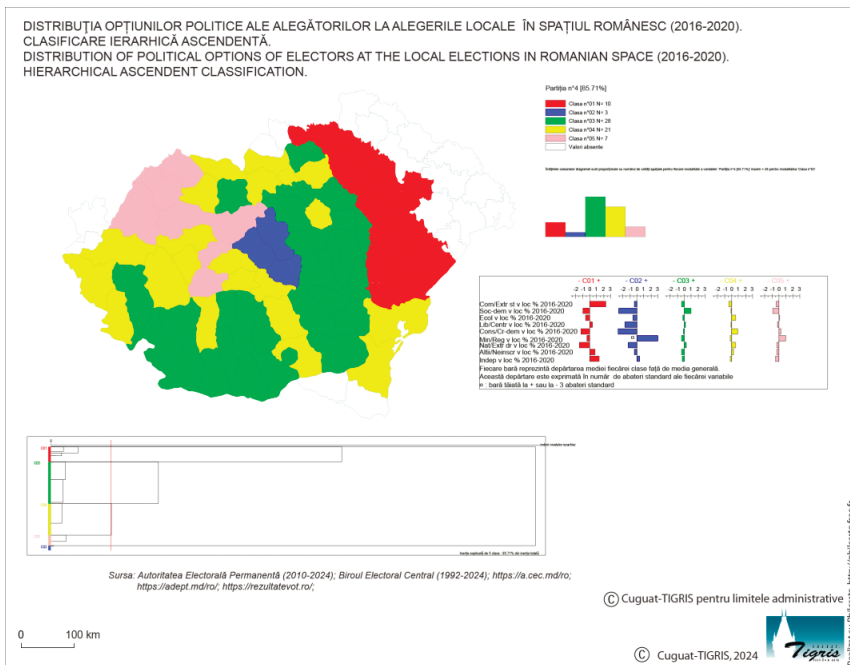

Figura 27

Ultimul interval analizat, 2021-2025, se evidențiază prin alte elemente de noutate. Astfel, la est de Prut, votul, „clasic” pentru extrema stângă este concurat, serios, de cel pentru liberali și pentru candidații independenți (clasa cu verde). În România, în schimb, majoritatea județelor extracarpatice, plus Hunedoara, se caracterizează prin suportul pentru social-democrat, secundat, la nivele mai puțin sesizabile, de votul pentru naționaliști, conservatori și/sau ecologiști (clasa cu albastru). O altă clasă (roz), acoperind o mare parte a regiunilor intracarpatice, cu prelungiri spre jumătatea nordică a Moldovei, sudul Dobrogei și partea centrală a Munteniei, atestă un comportament diferit: vot peste medie pentru conservatori, urmat de cel pentru extrema dreaptă și/sau ecologiști. Ultimele două clase, localizate în centrul și nord-vestul țării (galben) și în estul Ardealului (roșu) se evidențiază prin suportul, mai estompat (în primul caz) și bine conturat (în al doilea) pentru formațiunile minorităților (în special cele maghiare).

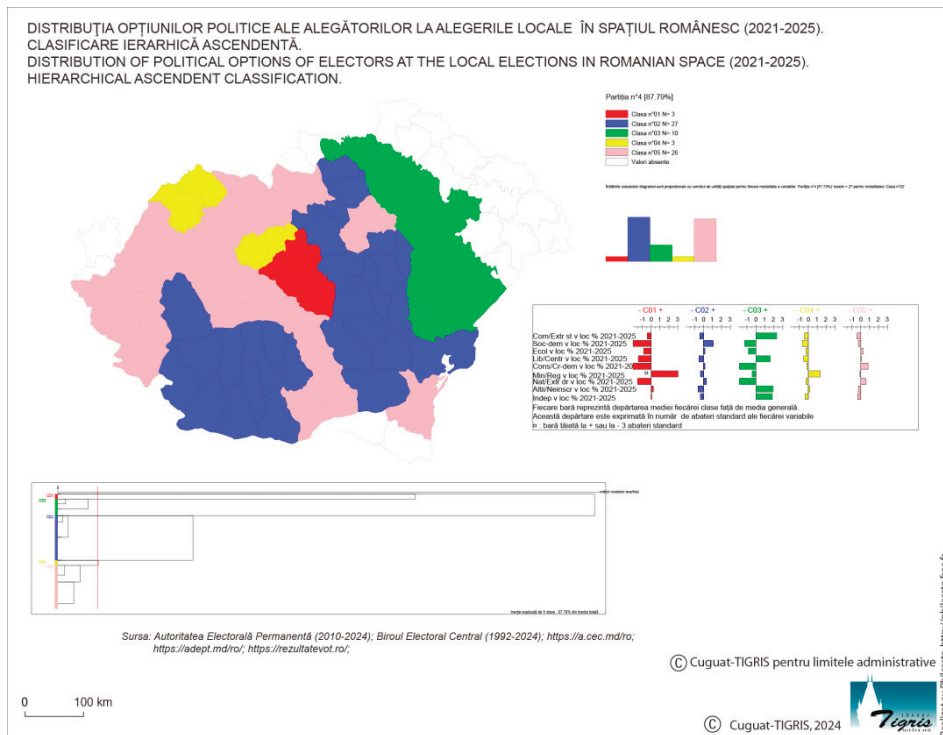

Figura 28

Discuții

Am realizat și o hartă de sinteză, care surprinde evoluția pe toate intervalele analizate a *prezenței la vot*. Astfel, o primă clasă (redată cu roșu) arată că, mai ales în partea de nord a R. Moldova și, izolat în România, a existat, mult timp, un grup de comune cu o prezență la vot constant peste medie. Ecartul superior mediei a tot scăzut, după anul 2000, devenind inferior mediei, în ultimul „cincinal electoral”. O altă clasă (redată cu roz) a consemnat, constant, valori superioare mediei, acest grup fiind dispersat în mai multe regiuni de la vest de Prut. A treia clasă (cu galben) a avut o tendință de evoluție de la valori superioare mediei spațiului românesc, la ponderi inferioare, după anul 2005, unitățile administrative ale acesteia distribuindu-se de ambele maluri ale Prutului. Cea mai însemnată clasă, cuprinzând cel mai mare număr de unități administrative (cu verde) a avut o tendință inversă, care a pornit de la valori inferioare mediei, ce au trecut, din 2006, peste aceasta. În fine, o ultimă clasă (redată cu albastru) a consemnat, constant, valori inferioare mediei și aceasta având mai multe entități administrative și în R. Moldova, și în România.

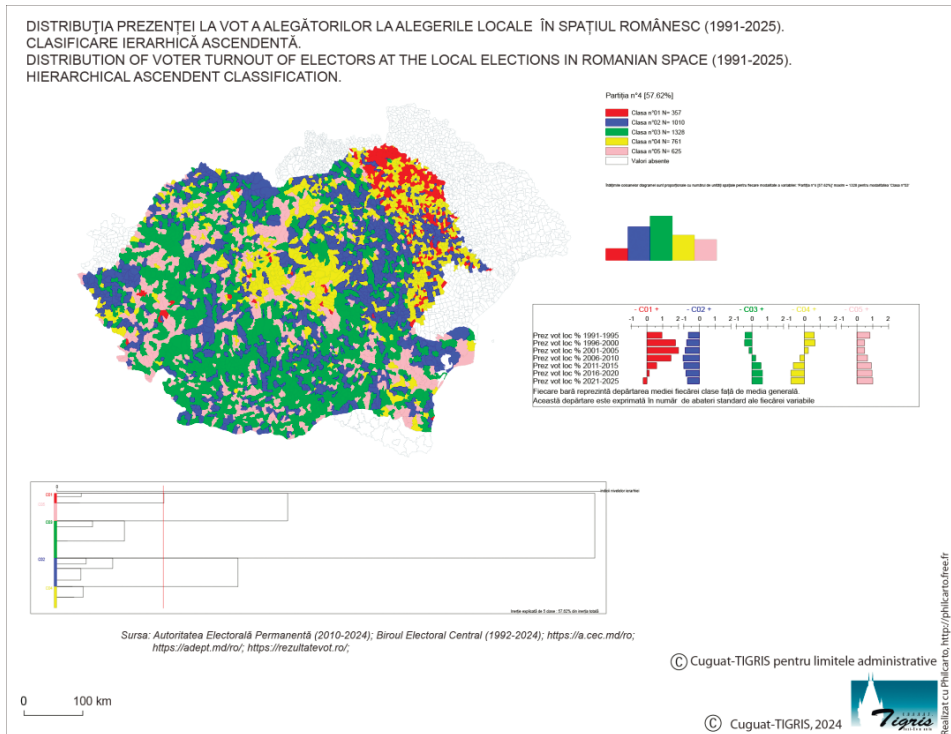

Figura 29

Distribuția crono-spațială a *prezenței la vot* pe județe, redată în harta de mai jos, relevă evoluții diferite. Astfel, o primă clasă (reprezentată cu verde) scoate în evidență un declin, rapid, al participării la alegeri a cetățenilor, care, de la valori mult superioare mediei spațiului românesc (ridicată și ea, în primii ani postcomuniști) a coborât spre ponderi cel mult egale cu ultima medie, extrem de modestă. Aceasta include mai multe județe basarabene, inclusiv Dubăsarii din Transnistria, câteva din Moldova și din părțile nordice și vestice ale regiunilor intracarpatiche.

Pornind tot de la valori ușor superioare mediei, următoarea clasă (redată cu roz) a trecut, din 2006, la valori inferioare acesteia. Pe lângă mai multe județe din Moldova, plus Cahulul basarabean, se remarcă și unele situate în estul, centrul și vestul Ardealului, la acestea adăugându-se și Brăila.

O situație exact inversă se regăsește în cazul județelor din clasa desenată cu albastru. Astfel, dacă, inițial, ponderea prezenței la urne era inferioară mediei, din 2006, a depășit-o. Cu alte cuvinte, fie procentele afluenței la vot au stagnat (pe fondul scăderii valorii generale, la nivelul spațiului românesc), fie au cunoscut o scădere mai lentă, ajungând, astfel

să se situeze deasupra mediei. Se includ aici majoritatea județelor din Oltenia și mai multe situate în Muntenia.

Cea mai numeroasă clasă (desenată cu roșu) cuprinde județe care în mai toată perioada analizată au avut valori ușor inferioare mediei, însă, în ultimele două „cincinale electorale” au trecut chiar puțin peste aceasta. Această clasă cuprinde mai mult de o treime din județe, concentrându-se în nordul și vestul regiunilor intracarpatiche, în nordul și în sudul Moldovei, în Dobrogea, plus câteva județe muntene și oltene.

În fine, ultima clasă (colorată cu galben) cuprinde acele județe care s-au situat, continuu, mult sub media spațiului românesc. Se includ aici Lăpușna, dar și Covurlui, Vaslui, Iași, Suceava, Satul Mare, Timiș-Torontal, Brașov și București. În unele cazuri, am observat o „reluare” a unei „tradiții” mai vechi (cel puțin din perioada interbelică – în cazul Bucureștilor și al Lăpușnei), în altele – județele din Moldova (apuseană) situate în apropierea Prutului (Iași, Vaslui, Covurlui) părând a fi vorba de includerea în listele electorale a multor alegători români originari din R. Moldova, dar care, beneficiind de cetățenia României, se află, de regulă, în alte state ale Uniunii Europene.

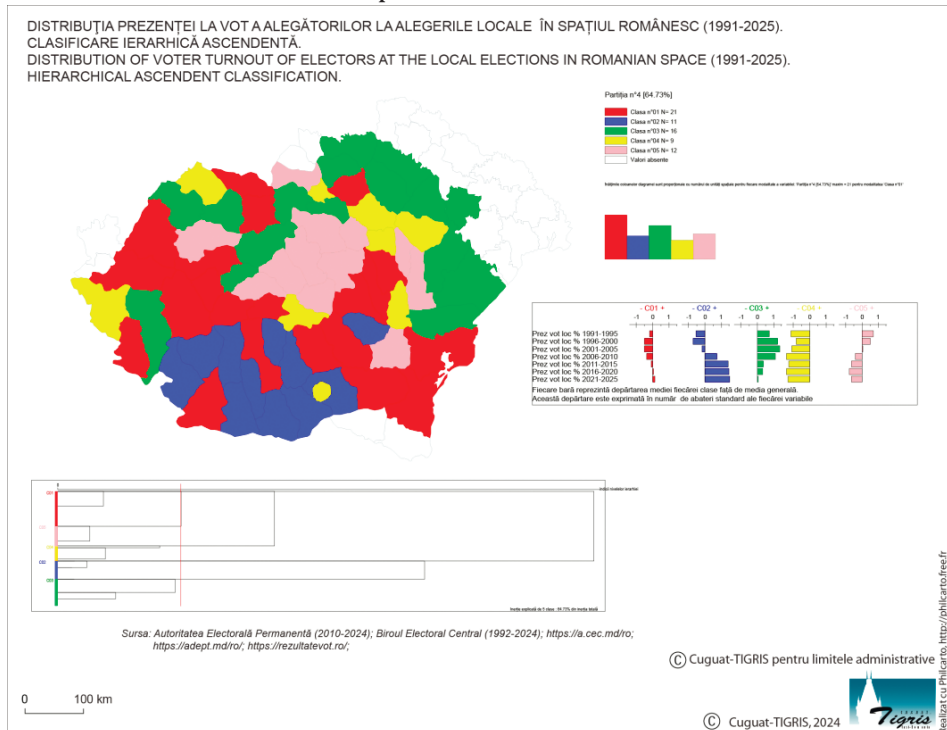

Figura 30

Evoluția *prezenței la vot* în spațiul românesc în perioada 1991-2025 este redată în graficul de mai jos. Se observă tendința generală descrescătoare a participării electoratului la urne.

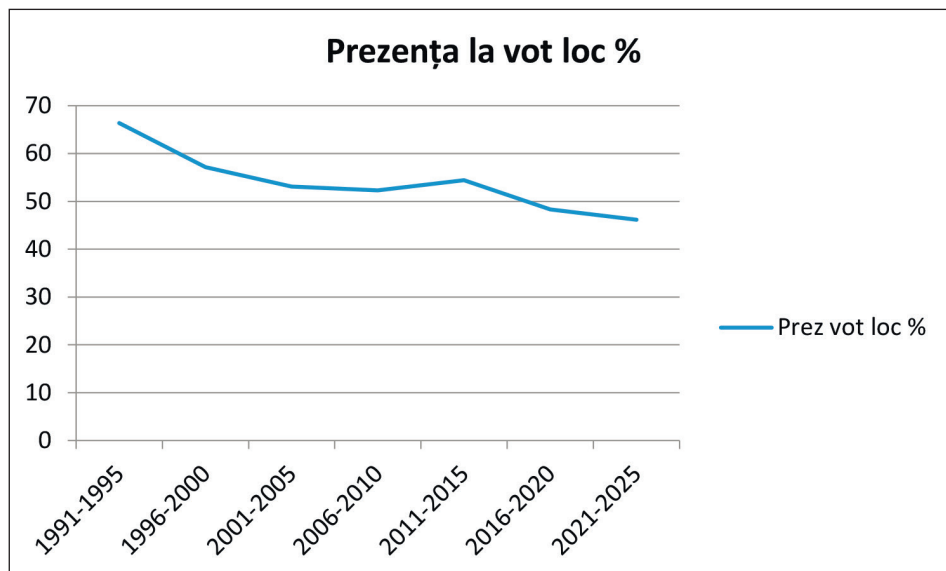

Figura 31

Recalcularea datelor pe „cincinale electorale” oferă și un alt avantaj. Chiar dacă datele electorale sunt, practic, teoretice, ipotetice (dată fiind ponderarea rezultatelor reale pe intervale egale), ele permit calcularea datelor medii pentru toate cele șapte intervale analizate. Astfel, după însumarea datelor acestor „cincinale electorale”, am împărțit totalurile la șapte și a rezultat valoarea medie a tuturor datelor inventariate, de la totalul alegătorilor înscriși pe liste și al celor care au participat la procesul electoral, până la voturile valabil exprimate, ca total și pe fiecare familie politică în parte. Astfel, valoarea medie a totalului alegătorilor înscriși pe listele electorale, arată că, dacă în toate cele șapte „cincinale electorale” ar fi fost înscris un număr egal de cetățeni cu drept de vot, acest total ar fi fost de peste 20,6 milioane. Dintre aceștia, numărul mediu de alegători care s-ar fi prezentat la urne ar fi fost de aproape 11,1 milioane (53,8%), dintre care peste 10,3 milioane ar fi fost cei cu voturi valabil exprimate. Aceste sufragii s-ar fi dus, ca medie „multi-cincinală” către comuniști – peste 675 de mii (6,5%), social-democrați – mai bine de 3,7 milioane (36,1%), ecologiști – aproape 127 de mii (1,2%), liberali – peste 1,4 milioane (13,7%), conservatori – aproape 2,2 milioane (21,2%), mi-

norități – peste 624 de mii (6%), extrema dreaptă – mai puțin de 656 de mii (6,4%), la care se adaugă candidații independenți – peste 456 de mii (4,4%) și alte formațiuni – 456 de mii (4,4%).

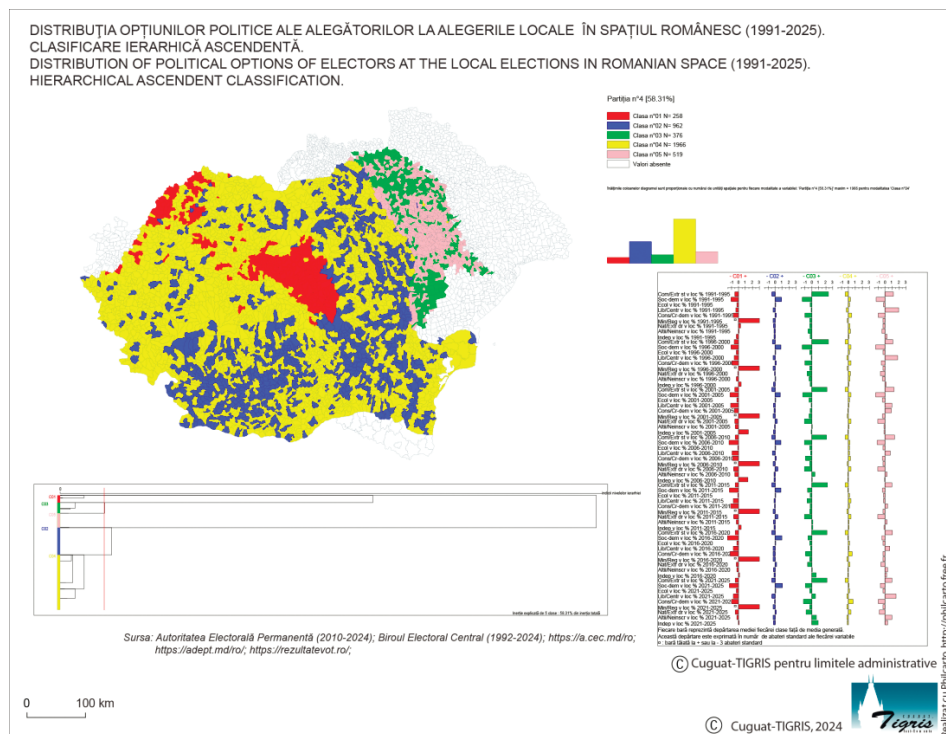

Figura 32

În harta de mai sus, avem o „frescă” a „peisajului” electoral din spațiul românesc în perioada postcomunistă. Am separat tot cinci clase, cu trăsături diferențiate atât între ele, cât și în ceea ce privește repartitia lor spațială, deoarece două sunt caracteristice exclusiv R. Moldova, iar celelalte – aproape în întregime, României.

Începem cu prima clasă de la est de Prut, unde votul pentru extrema stângă a fost constant în toate „cincinalele electorale” analizate (clasă desenată cu verde). Astfel, multe entități administrative din nordul Basarabiei (cu un amestec moldo-ucrainean rusofon), dar și din sud (Găgăuzia și raionul Taraclia, preponderent bulgarofon), plus cele câteva comune transnistrene, au susținut, continuu, peste medie, pe comuniști și pe cei desprinși de ei.

Următoarea clasă (cu roz) s-a remarcat, de asemenea, prin votul pentru extrema stângă, dar, mai ales, pentru formațiuni liberale (prac-

tic, continuu) și chiar conservatoare (în intervalele 2001-2005 și 2011-2015), la care se adaugă voturile pentru candidații independenți. Această clasă se localizează, preponderent, în partea mediană a R. Moldova, cuprinzând Chișinăul și raioanele învecinate, cu prelungiri, în lungul Prutului, în fostul județ românesc Cahul¹.

Trecând la vest de granița intraromânească (actuală), începem cu clasa care a susținut, continuu, pe social-democrați (reprezentată pe hartă cu albastru). Alături de preponderența pentru (foștii) comuniști români, s-au remarcat voturi, peste medie, pentru conservatori (intervalul 1996-2000), „transferate”, ulterior, continuu, către extrema dreaptă. Aceste unități administrative se localizează mai ales în regiunile extracarpătice, cu o prezență mai modestă dincolo de munți.

Cea mai înseamnă clasă de la vest de Prut (galbenă pe hartă) s-a remarcat atât prin voturile pentru social-democrați, cât și, mai ales, pentru formațiuni conservatoare (1991-2001, 2006-2011, 2016-2025), care au alternat cu cele pentru liberali (2011-2016) și au fost „dublate” de suportul oferit extremei drepte, pentru tot intervalul analizat. Grupând mai bine de o treime dintre unitățile administrative elementare din spațiul românesc și mai mult de jumătate dintre cele aparținând României, acestea „au dat tonul” în cazul tuturor scrutinurilor locale postcomuniste². Dacă la est și sud de Carpați acestea s-au aflat „la concurență” cu unitățile administrative din clasa anterioară, dincolo de munți au constituit nucleul predominant³.

Ultima clasă este dominată de minorități, reprezentate covârșitor de cea maghiară (se pare că prezența unor mișcări cu caracter regionalist nu s-a „imprimat” deloc, cel puțin, nu în cazul acestei analize). Constant, în sud-estul Ardealului și spre frontiera nord-vestică, au apărut, preponderent voturile acordate acestor grupări (evidențiate de clasa cu roșu), însă „unitatea” nu a fost „de monolit”: din 1996, au apărut, la „concurență”, numeroși candidați independenți (semn al nemulțumirii, evidente, față de UDMR), care, însă, au cunoscut o diminuare a importanței din 2011,

---

¹ Apartenența, în două etape (1856-1878 și 1918-1940) la entități politice românești a acestei arii basarabene pare a explica, cel puțin în parte, opțiunile politice consemnate.

² Prezența, în cadrul ambelor clase de la vest de Prut, atât a opțiunilor social-democrate („emanate” din fostul partid comunist), cât și a celor de extremă dreaptă (continuatoare ale propagandei național-comuniste ceaușiste), ar putea explica de ce s-a ajuns la „blocajul” democratic de la alegerile prezidențiale (nefinalizate) de la finalul anului 2024, în România.

³ Acest fapt confirmă existența unei „memorii genetic-electorale”, care, în cazul regiunilor intracarpătice își are obârșia atât în alegerile din perioada dualistă (anterioară anului 1918), cu continuitate în cea interbelică (după Unirea acestor regiuni cu România).

fapt care coincide, însă, cu apariția unor disidențe susținute de populația maghiarofonă.

În reprezentarea cartografică de mai jos este surprinsă distribuția crono-spațială, la nivel județean, a *opțiunilor politice ale alegătorilor* pentru toată perioada postcomunistă. Astfel, în R. Moldova (clasa desenată cu verde), trăsătura constantă a fost votul pentru extrema stângă, secundat de cel pentru liberali, la care s-au adăugat, cu intermitențe, suportul pentru candidații independenți (1991-95, 2006-2021) sau pentru conservatori (2001-2005).

Fiind o țară mai mare, cu un „peisaj politico-electoral” mai divers, România este „acoperită” de celelalte patru clase. Prima dintre ele (roz) s-a remarcat prin suportul continuu peste medie pentru social-democrați, la care, la nivele mai modeste, s-au adăugat voturile pentru conservatori (1991-2000, 2006-2010, 2016-2025), formațiuni naționaliste (din 2001, fără întreruperi) sau pentru cele liberale (2011-2015). Această clasă include majoritatea județelor extracarpătice.

O mare parte a regiunilor intracarpătice, cu prelungiri la est și sud de munți (Câmpulung, Iași, Constanța, București) s-a caracterizat prin suportul constant peste medie pentru formațiuni conservatoare, secundate, la un nivel mai modest, de voturile pentru extrema dreaptă, pentru ecologiști și/sau liberali (din 2011 încoace).

Părțile mediană și vestică ale Ardealului și județele dinspre frontiera nord-vestică a țării (clasa colorată cu galben) s-au caracterizat, până în 2010, printr-o „competiție electorală” între naționaliști (susținuți de români) și formațiuni minoritare (în special, maghiare, cu excepția Sibiului, unde au fost susținuți reprezentanții germani). Ulterior, votul comunităților minoritare s-a menținut, dar cel al românilor a „translat” mai ales spre formațiuni conservatoare (din 2016, fără întreruperi).

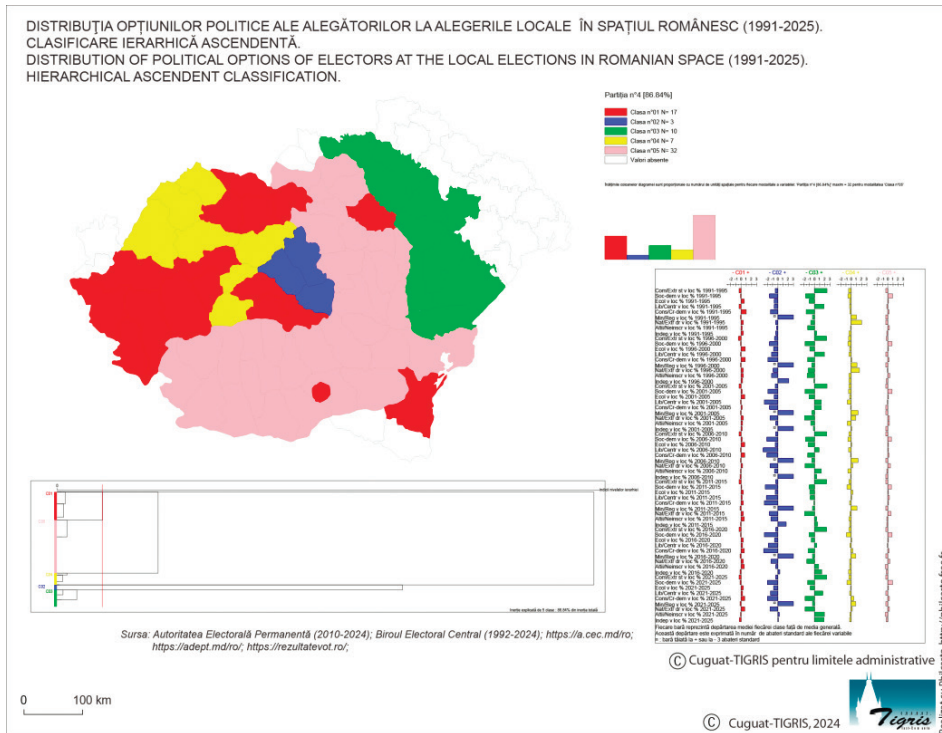

Figura 33

Ultima clasă (albastru) se remarcă prin votul continuu al maghirilor, majoritari în estul Ardealului, cu formațiuni ale acestei comunități, dar și cu candidați independenți, mai ales în anii 1996-2020. Se pare că, fragmentarea politică a maghiarilor, prin apariția, în ultimii ani, a unor partide concurente cu UDMR, a dus la „reorientarea” votanților ce susțin nou independenți, către formațiunile rivale celei mai însemnate grupări politice a acestei minorități.

Concluzii

Pe ansamblul spațiului românesc, se remarcă, la nivelul consultărilor electorale locale, câteva evoluții contrastante. Astfel, așa cum se observă în tabelul de mai jos, în condițiile unui declin demografic al ambelor state, totalul alegătorilor înscriși pe listele electorale a crescut. Din contră, însă, totalul alegătorilor care s-au prezentat la vot și al voturilor valabil exprimate a scăzut, fapt similar cu evoluția din cadrul consultărilor electorale parlamentare.

Tabelul 3: Distribuția variabilelor pe „cincinale electorale” (valori absolute)

Cincinal electoral	Aleg tot loc	Aleg prez loc	Vve loc	Com/Extr st v loc	Soc-dem v loc	Ecol v loc	Lib/Centr v loc	Cons/Cr-dem v loc	Min/Reg v loc	Nat/Extr dr v loc	Alții/Neinscr v loc	Indep v loc
1991-1995	18918309	12555068	11415699	1025803	4369362	215162	621381	2388724	795384	651991	667953	679939
1996-2000	20145205	11513895	10422736	1197081	3513566	155639	971662	1814126	675809	780931	668762	645161
2001-2005	20654288	10963476	10099420	707795	3962479	107747	1941994	742884	607677	922116	544032	562697
2006-2010	20664682	10802364	10155756	521189	3867824	85967	1937727	1490001	593642	808577	485157	365672
2011-2015	21220060	11553052	10953961	526600	3387797	82331	2035286	2639167	625839	928512	358406	370022
2016-2020	21392329	10340292	9783312	398154	3769745	98334	1081810	3178987	564175	176087	179429	336590
2021-2025	21311825	9837673	9392504	351477	3185506	142023	1297550	3063072	506949	321738	288269	235920

Sursa: Biroul Electoral Central, Comisia Electorală Centrală.

A scăzut, așa cum am mai amintit, și *prezența la vot*. Dacă în primul „cincinal electoral”, urmare atât a unui entuziasm de a participa la primele alegeri libere, postvomuniste, a unui spirit civic, cât și, poate, și ca reflex al timpurilor când regimul ne asigura de (aproape) „unanimitatea” participării la consultările electorale, s-a consemnat un procent de aproape două treimi de alegători care s-au prezentat la secțiile de votare, în ultimul deceniu am asistat la coborârea ratei de afluență la urne la mai puțin de jumătate.

Tabelul 4: Distribuția prezenței la vot pe „cincinale electorale”

Cincinal electoral	Aleg tot loc	Aleg prez loc	Prez vot loc %
1991-1995	18918309	12555068	66,36464
1996-2000	20145205	11513895	57,15452
2001-2005	20654288	10963476	53,08087
2006-2010	20664682	10802364	52,27452
2011-2015	21220060	11553052	54,44401
2016-2020	21392329	10340292	48,33645
2021-2025	21311825	9837673	46,16063

Sursa: Biroul Electoral Central, Comisia Electorală Centrală.

Atât în *Tabelul 3*, cât și în cel de mai jos (*Tabelul 5*), am prezentat, atât în valori absolute (total alegători, în primul tabel amintit), cât și în procente (în următorul) situația pe toate intervalele a fiecărei familii politice, de la stânga la dreapta. Astfel, extrema stângă (reprezentată de comuniști, aliați și/sau alte formațiuni desprinse din acest partid) arată, în general, o tendință de diminuare a importanței sale, lucru ce a permis, din 2021, accesarea la guvernare în R. Moldova, pentru prima dată, a unei formațiuni liberale, de centru-dreapta, pro-occidentale. Facem această precizare, deoarece, semn al unei tradiții mai vechi, datând din perioada

interbelică, în România, fără un suport străin (a se vedea aici, ocupația sovietică a țării din anii 1944-1958), extrema stângă nu are aderență la români. Dacă în perioada interbelică a apărut sporadic și marginal, după 1989 a mai atras un număr modest de români, devenind cvasi-inexistență de la începutul actualului mileniu.

Tabelul 5: Distribuția variabilelor pe „cincinale electorale” (procente)

Cincinal electoral	Vve loc	Com/Extr st v loc %	Soc-dem v loc %	Ecol v loc %	Lib/Centr v loc %	Cons/Cr-dem v loc %	Min/Reg v loc %	Nat/Extr dr v loc %	Altii/Neinscr v loc %	Indep v loc %
1991-1995	11415699	8,985897	38,27503	1,88479	5,443215	20,9249	6,967458	5,711354	5,851179	5,956175
1996-2000	10422736	11,48528	33,71059	1,49326	9,322524	17,40547	6,483984	7,492571	6,416376	6,189943
2001-2005	10099420	7,00827	39,23472	1,066864	19,22877	7,355709	6,016946	9,130381	5,386766	5,571576
2006-2010	10155756	5,13196	38,08504	0,846481	19,08009	14,67149	5,845375	7,961757	4,777162	3,600642
2011-2015	10953961	4,807394	30,9276	0,751613	18,58037	24,09327	5,713356	8,476495	3,271932	3,377976
2016-2020	9783312	4,06973	38,5324	1,005119	11,05771	32,49398	5,766708	1,799872	1,834028	3,440452
2021-2025	9392504	3,742101	33,91541	1,512092	13,81474	32,61188	5,397377	3,425472	3,069136	2,511791

Sursa: Biroul Electoral Central, Comisia Electorală Centrală.

Social-democrații, în schimb, și-au păstrat importanța deosebită, reușind, continuu, să depășească 30% din opțiunile la vot ale electoratului (așa cum se vede atât în tabelul de mai sus, cât și în graficul următor). Ca și în cazul celorlalte tipuri de scrutin – legislative, europarlamentare, prezidențiale – cele mai multe voturi sunt adjudecate de aceste formațiuni mai ales în regiunile extracarpătice.

Ecologiștii au avut, în schimb, o prezență modestă, în toate intervalele analizate. Ponderile obținute abia dacă au depășit 1%, scăzând chiar sub această valoare, la jumătatea perioadei analizate, cu o tendință de revenire, spre finalul acesteia.

În schimb, liberalii au avut, mai degrabă, o tendință, inconstantă, dar continuă, de creștere, chiar dacă, după 2014, PNL din România a trecut de la liberalism spre doctrina popular-conservatoare. Locul lăsat liber pare a fi fost ocupat de USR în România, iar în R. Moldova – de PAS, aflat la guvernare.

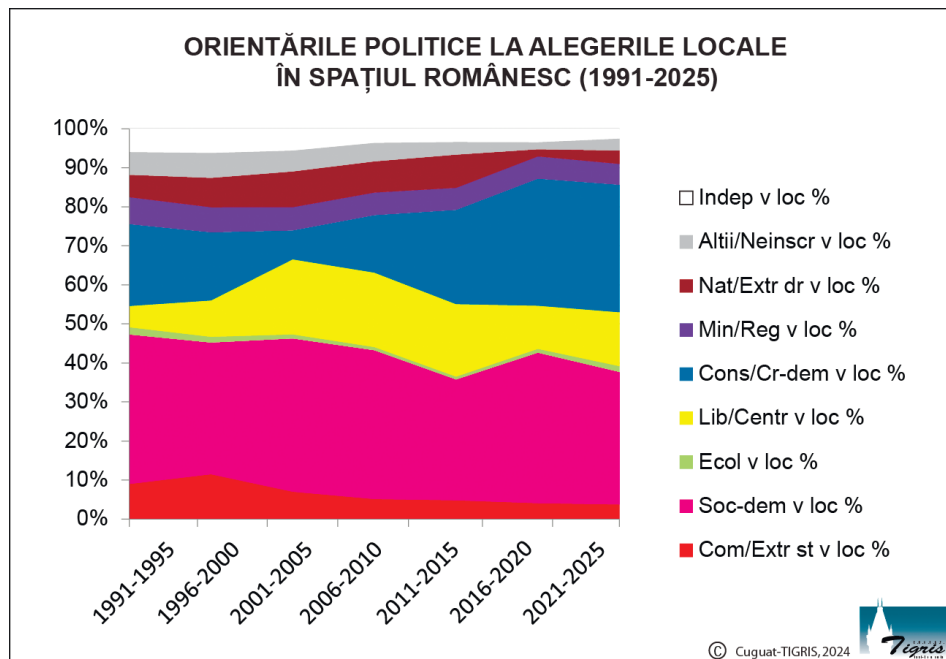

Figura 34

Conservatorii au oscilat și ei, având o perioadă de declin după anul 2000, odată cu ratarea intrării în parlamentul României a PNTCD. Apariția altor forțe – PDL, care a fuzionat cu PNL, trecut în rândurile acestei doctrine, au asigurat revirimentul acestei orientări politice. Ca și în cazul liberalilor – activi și în R. Moldova – cel mai fidel electorat se regăsește mai ales în regiunile intracarpatiche și în ariile marilor orașe din regiunile de la sud și est de Carpați.

Formațiunile minorităților, reprezentate, preponderent de UDMR, mai rar – și de alte formațiuni (FDGR, după anul 2000) – se regăsesc, continuu în Ardeal, mai ales în partea sa estică, dar, pe fondul fărâmițării voturilor populației românești, și în alte regiuni din părțile centrală și nord-vestică ale României. Deși există însemnate comunități minoritare și la est de Prut (ruși, ucraineni, găgăuzi, bulgari, etc), faptul că voturile acestor cetățeni se duc fie spre candidați de extremă stânga, fie spre candidați independenți (mai ales în Găgăuzia), face ca formațiunile minoritare să fie ca și inexistente în R. Moldova.

La fel se întâmplă și cu extrema dreaptă, prezentă doar în România, unde, mai ales în primii ani ai perioadei analizate, voturile către asemenea formațiuni au venit, de la români, mai ales în județele unde exista o

pondere notabilă (dar nu majoritară) de maghiari. Ulterior s-a constatat un declin al acestor formațiuni și chiar dispariția unora (de pildă, PUNR) și un caracter mai difuz al voturilor acordate lor.

Tot o tendință de scădere se constată și în cazul votului pentru alte formațiuni sau pentru candidații independenți. Aceștia din urmă au avut, totuși, un suport însemnat, mai ales în R. Moldova. În ambele state constatăm, pe de altă parte, un suport în zonele cu majorități ale unei minorități – găgăuzii, în sudul R. Moldova, maghiarii – în estul Ardealului.

Deși nu am reușit să acoperim întregul spațiu românesc cu analiza noastră, pentru motivele deja menționate, putem să constatăm că unele concluzii la care am ajuns în privința alegerilor parlamentare din perioada postcomunistă se confirmă și în cazul alegerilor locale. Astfel, se remarcă precumpănirea stângii – fie ca extremei stângi, în R. Moldova, fie a social-democraților, mai ales în regiunile extracarpătice ale României – în ariile de la est și sud de Carpați. Dincolo de munți, de asemenea, formațiunile de centru-dreapta (liberali, conservatori) au avut un suport semnificativ. La acestea se adaugă și continuitatea votului pentru reprezentanți ai minorităților (în special ai maghiarilor) acordat de aceste comunități în estul Ardealului. Dacă analiza făcută alegerilor legislative din spațiul românesc se oprea la anul 2019, cu constatarea că, după jumătate de secol de comunism sovietic, Basarabia nu reușise să se desprindă, definitiv și irevocabil, de extrema stângă, ultimele evoluții, din/după 2020 (câștigarea alegerilor locale din 2023, a celor prezidențiale din 2024, survenite după primul succes legislativ, din 2021, al unei forțe pro-occidentale), par să indice detașarea R. Moldova de trecutul bolșevic, sperăm noi, ireversibilă.

Referințe bibliografice:

1. Boamfă Ionel (2010), *Mapping of the Elements of Electoral Geography. Case Study: Parliamentary Elections in Romania and Republic of Moldova after 1989*, în Revista Română de Geografie Politică, an 12, nr. 2, 2010, p.189-205, Oradea
2. Boamfă Ionel (2013), *Geografie electorală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
3. Boamfă Ionel (2021), *Peculiarities of local elections in pre-war Romania. The chrono-spatial distribution of key electoral variables (1864-1914)*, în Central European Journal of Geography and Sustainable Development, Vol. 2/3 (2021), p. 42-61, Ploiești
4. Stan Ana-Elena, Boamfă Ionel (2008), *Utilizarea programelor carto-*

grafice asistate de calculator pentru reprezentarea structurii politice a Parlamentului European, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, tom LIII, secțiunea 2 c., *Geografie, Lucrările Simpozionului Sisteme Informaționale Geografice*, no. 13, 2007, p. 219-236, Iași

5. *** (1995) *Republic of Moldova: Local Elections: April 16, 1995*, IFES (International Foundation for Electoral Systems), Chișinău
6. *** (1999) *Republic of Moldova: Local Elections: Mai 23, 1999*, IFES (International Foundation for Electoral Systems), Chișinău
7. <https://a.cec.md/ro>, 17 iunie 2011-10 decembrie 2023
8. <http://locale2016.bec.ro/>, 16 iulie 2016
9. <https://roaep.ro/>, 15 iunie 2023-28 august 2024
10. <http://www.beclocale2008.ro/>, 3 iulie 2008
11. <http://www.beclocale2012.ro/>, 12 iulie 2012
12. <https://www.rezultatevot.ro/elections/>, 15 iunie 2023-28 august 2024